

Το Βιβλίο της Γένεσης και ο Πρώιμος Άνθρωπος

Η Ορθόδοξη Πατερική Αντίληψη

GENESIS, CREATION, AND EARLY MAN

The Orthodox Christian Vision

FR. SERAPHIM ROSE

Introduction by Phillip E. Johnson

Fr. Seraphim Rose

Ένα άρθρο με θέμα «Η Αιώνια Βουλή» είχε δημοσιευθεί στον Τόμο 11 του έντυπου «Ο Χριστιανός Ακτιβιστής», Φθινόπωρο /Χειμώνας 1997. Πρόκειται για μια ομιλία του Δρ. Αλεξάνδρου Καλομοίρου με θέμα «Εξέλιξη εναντίον Δημιουργισμού», και την δική του ερμηνεία των παραδοσιακών διδασχών των Πατέρων της Ορθοδόξου Εκκλησίας για την Γένεση. Το κείμενο που ακολουθεί αποτελεί απάντηση στον Δρ. Καλόμοιρο από τον πατέρα Σεραφείμ Ρόουζ. Παρουσιάζεται αποσπασματικά, με πρωτοβουλία του κ. Frank Schaeffer.

ΕΠΙ ΤΕΛΟΥΣ γράφω την απάντησή μου στην επιστολή σας περί Εξέλιξης. Το ζήτημα της «εξέλιξης» είναι πολύ σημαντικό ζήτημα για τους Ορθοδόξους Χριστιανούς, καθ' ότι εμπεριέχει πολλά ερωτήματα τα οποία άμεσα επηρεάζουν την Ορθόδοξη διδασκαλία και τις απόψεις μας, την σχετική αξία της επιστήμης και της θεολογίας, την σύγχρονη φιλοσοφία και τις Πατερικές διδασχές, την ανθρωπολογία, την στάση μας απέναντι στα γραπτά των Αγίων Πατέρων (δηλαδή, αν πράγματι παίρνουμε τα λόγια τους στα σοβαρά και προσπαθούμε να ζήσουμε σύμφωνα με αυτά, ή πιστεύουμε πρωτίστως στην σύγχρονη «σοφία», την σοφία του κόσμου, και αποδεχόμενοι τους Πατέρες μόνο εφ' όσον εναρμονίζονται με την «σοφία» αυτή), την ερμηνεία μας των Αγίων Γραφών και ιδιαιτέρως το Βιβλίο της Γένεσης. Στις γραμμές που ακολουθούν, θα προσπαθήσω να τοποθετηθώ σε όλα αυτά τα θέματα.

Αποσαφηνίζοντας τον Ορισμό

Πολλές από τις διαφωνίες ανάμεσα στους «εξελικτές» και τους «αντι-εξελικτές» είναι άσκοπες, για ένα βασικό λόγο: συνήθως δεν διαφωνούν για το ίδιο πράγμα. Ο ένας από αυτούς εννοεί ένα πράγμα όταν ακούει την λέξη «Εξέλιξη», και ο άλλος εννοεί κάτι άλλο. Έτσι μαλώνουν μάταια, επειδή δεν μιλούν καν για το ίδιο πράγμα. Οπότε, για να είμαι ακριβής, θα σας πω ακριβώς τι εννοώ εγώ με την λέξη «Εξέλιξη», και που είναι η ίδια έννοια που υπάρχει σε όλα τα επίσημα βιβλία περί Εξέλιξης. Πρώτα όμως πρέπει να σας επισημάνω ότι στην επιστολή σας έχετε χρησιμοποιήσει την λέξη «εξέλιξη» έτσι ώστε να της αποδίδετε δύο διαφορετικά νοήματα, ενώ γράφετε σαν να πρόκειται για το ίδιο πράγμα. Έχετε παραλείψει εδώ να διακρίνετε ανάμεσα σε επιστημονικά δεδομένα και στην φιλοσοφία.

α. Γράφετε: **«Τα πρώτα κεφάλαια της Αγίας Γραφής δεν είναι άλλο από την εξιστόρηση της Δημιουργίας καθώς αυτή προχωρά και ολοκληρώνεται εν χρόνω...η Δημιουργία δεν εμφανίστηκε μέσα σε μια στιγμή, αλλά ακολούθησε μια σειρά από εμφανίσεις, μια εξέλιξη σε έξι διαφορετικές «ημέρες». Πώς θα μπορούσαμε να αποκαλέσουμε αυτή την πρόοδο της Δημιουργίας εν χρόνω, αν όχι «Εξέλιξη»;**

Απαντώ: Όσα λέτε είναι αληθή, και αν επιθυμείτε, μπορείτε να αποκαλείτε αυτή την διαδικασία της Δημιουργίας «εξέλιξη», όμως αυτός δεν είναι ο λόγος που υπάρχουν διαφωνίες επί της Εξέλιξης. Όλα τα επιστημονικά βιβλία ορίζουν την «εξέλιξη» ως μια συγκεκριμένη θεωρία για το **ΠΩΣ** τα πλάσματα εμφανίστηκαν εν χρόνω: δηλαδή, μέσω της μεταμόρφωσης του ενός είδους πλάσματος σε ένα άλλο – «πολύπλοκες μορφές που προήλθαν από απλούστερες μορφές» σε μια διαδικασία που διαρκεί αμέτρητα εκατομμύρια έτη» (Storer, «General Zoology» – Γενική Ζωολογία). Αργότερα, όταν μιλάτε για το **«εξελιγμένο ζώο»** Αδάμ, φανερώνετε πως και εσείς πιστεύετε στην συγκεκριμένη αυτή επιστημονική θεωρία. Ευελπιστώ να σας δείξω πως οι άγιοι Πατέρες ΔΕΝ πίστευαν

σ' αυτή την συγκεκριμένη επιστημονική θεωρία, παρ' ότι φυσικά δεν είναι η πιο σημαντική άποψη της διδασκαλίας της εξέλιξης, η οποία περισσότερο βασικά λαθεύει ως προς την φύση του ανθρώπου, όπως θα δείξω πιο κάτω.

β. Λέτε πως: **«Όλοι μας ήλθαμε στην ύπαρξη μέσω της εξέλιξης εν χρόνω. Μέσα στην μήτρα της μητέρας μας, ο καθένας μας ήταν αρχικά ένας μονοκύτταρος οργανισμός.....και τελικά, ένας τέλειος άνθρωπος.»**

Φυσικά, όλοι το πιστεύουν αυτό, είτε είναι «εξελικτές» είτε «αντι-εξελικτές». Όμως αυτό δεν έχει καμμία σχέση με την διδασκαλία περί εξέλιξης που έχει τεθεί εν αμφιβόλω.

γ. Ξαναλέτε: **«Ποιάς φυλής ήταν ο Αδάμ; Της λευκής, της μαύρης, της ερυθρής ή της κίτρινης; Πώς γίναμε τόσο διαφορετικοί ο ένας από τον άλλον, αφού είμαστε όλοι απόγονοι ενός και μόνο ζευγαριού; Άραγε αυτή η διαφοροποίηση του ανθρώπου μέσα στις διαφορετικές φυλές δεν είναι προϊόν εξέλιξης;»**

Ξανα-απαντώ: Όχι, αυτό ΔΕΝ είναι το νόημα της λέξης «εξέλιξη»! Υπάρχουν πάρα πολλά βιβλία στην Αγγλική γλώσσα τα οποία ασχολούνται με το ζήτημα της εξέλιξης από επιστημονική σκοπιά. Πιθανόν να μην γνωρίζετε πως πολλοί επιστήμονες απορρίπτουν το γεγονός της εξέλιξης (δηλαδή την καταγωγή όλων των ζωντανών πλασμάτων μέσω μεταμόρφωσης από άλλα πλάσματα), και πάρα πολλοί επιστήμονες δηλώνουν πως είναι αδύνατον να γνωρίσουν μέσω της επιστήμης αν η εξέλιξη είναι αλήθεια ή όχι, επειδή δεν υπάρχουν αποδείξεις που να το αποδεικνύουν -ή να το αποκλείουν- οριστικά. Αν θέλετε, σε μια άλλη επιστολή θα μπορούσα να συζητήσω μαζί σας τις «επιστημονικές αποδείξεις» για την εξέλιξη. Σας διαβεβαιώ, πως αν εξετάσετε αυτές τις αποδείξεις αντικειμενικά, χωρίς να είστε προϋποθέσμενος για το τι θα βρείτε εκεί μέσα, θα ανακαλύψετε πως δεν υπάρχει ούτε ένα δείγμα απόδειξης για την εξέλιξη που να μην εξηγείται εξ ίσου ικανοποιητικά από μια θεωρία «ειδικής δημιουργίας». Σας παρακαλώ να κατανοήσετε πως δεν προσπαθώ να σας πω ότι μπορώ να διαψεύσω την θεωρία της εξέλιξης μέσω επιστήμης – απλώς σας λέω πως η θεωρία της εξέλιξης δεν μπορεί ούτε να αποδειχθεί, ούτε να αποκλεισθεί, από την επιστήμη. Όσοι επιστήμονες ισχυρίζονται πως η εξέλιξη είναι «δεδομένη», στην πραγματικότητα απλώς ερμηνεύουν τα επιστημονικά δεδομένα με μια φιλοσοφική θεωρία τους, και εκείνοι που ισχυρίζονται πως η εξέλιξη δεν είναι γεγονός παρομοίως ερμηνεύουν τα δεδομένα σύμφωνα με μια άλλη φιλοσοφική θεωρία. Με καθαρή επιστήμη και μόνο, είναι αδύνατον να αποδείξουμε ή να αποκλείσουμε οριστικά το «γεγονός» της εξέλιξης. Πρέπει επίσης να γνωρίζετε πως πολλά βιβλία έχουν παρομοίως γραφτεί για τις «δυσκολίες της εξελικτικής θεωρίας». Αν θέλετε, μπορώ ευχαρίστως να συζητήσω μαζί σας μερικές από αυτές τις δυσκολίες, που φαντάζουν απόλυτα ανεξήγητες, αν η εξέλιξη είναι όντως «γεγονός».

Παραλλαγή, όχι Εξέλιξη

Θέλω να σας διευκρινίσω κάτι : Διόλου δεν αρνούμαι το γεγονός της αλλαγής και της μεταμόρφωσης στην φύση· πως από ένα μικρό έμβρυο προκύπτει, ένας ενήλικος άνδρας, πως ένα μεγάλο δέντρο βγαίνει από ένα μικρό βελανίδι, πως νέες ποικιλίες οργανισμών αναπτύσσονται – είτε αυτές λέγονται «φυλές» ανθρώπων, είτε διάφορα είδη γατιών και σκυλιών και οπωροφόρων δέντρων – όμως όλα αυτά δεν είναι «εξέλιξη», είναι απλώς παραλλαγές ΕΝΤΟΣ ενός συγκεκριμένου είδους. Δεν αποδεικνύει, ούτε καν υπαινίσσεται (εκτός αν ήδη το πιστεύετε, για μη-επιστημονικούς λόγους) πως το

ένα ή το άλλο είδος εξελίσσεται σε ένα αλλιώτικο είδος, ούτε πως **όλα** τα σημερινά πλάσματα είναι προϊόντα μιας τέτοιας διαδικασίας, από έναν ή από ολίγους πρωτόγονους οργανισμούς. Πιστεύω πως αυτό είναι -ολοφάνερα- και η διδασκαλία του Μεγάλου Βασιλείου στην «Εξαήμερό» του, όπως θα σας επισημάνω ευθύς αμέσως.

Στην Πέμπτη Ομιλία, μέσα στην παρ.9 της «Εξαήμερου» ο Άγιος Βασίλειος γράφει:

«Μηδεὶς οὖν ἐν κακίᾳ διάγων, ἑαυτὸν ἀπογινωσκέτω, εἰδὼς ὅτι γεωργία μὲν τὰς τῶν φυτῶν ποιότητος μεταβάλλει, ἡ δὲ κατ' ἀρετὴν τῆς ψυχῆς ἐπιμέλεια, δυνατὴ ἐστὶ παντοδαπῶν ἀρρωστημάτων ἐπικρατῆσαι»

(Κανένας λοιπόν που διαβιώνει μέσα στην κακία ας μην έρχεται σε απόγνωση, βλέποντας πως η μεν καλλιέργεια μεταβάλλει τις ποιότητες των φυτών, και πως η επιμέλεια της ψυχῆς μπορεί να επικρατήσει πάνω από κάθε είδος αρρώστιας.)

Κανένας «εξελικτικής» και κανένας «αντι-εξελικτικής» δεν πρόκειται να αρνηθεί πως οι «ποιότητες» των δημιουργημάτων μπορούν να αλλάξουν. Αυτό όμως δεν αποτελεί απόδειξη «εξέλιξης», παρά μόνο αν αποδειχθεί πως το ένα είδος ή το ένα γένος μπορεί να μεταμορφωθεί σε άλλο, και ακόμα περισσότερο, πως το κάθε είδος μεταμορφώνεται σε άλλο είδος, σε μια αδιάκοπη αλυσίδα που φτάνει πίσω στον πρώτο και πιο πρωτόγονο οργανισμό. Θα σας παρουσιάσω στη συνέχεια τι λέει ο Μέγας Βασίλειος πάνω στο θέμα αυτό.

Γράφει πάλι ο Αγ. Βασίλειος (Εξαήμερος, 5, 6):

«Πῶς οὖν κατὰ γένος, φησὶν, ἡ γῆ προφέρει τὰ σπέρματα, ὅποτε σῖτον πολλακίς καταβαλόντες, τὸν μέλανα τοῦτον πυρὸν συγκομίζομεν; Ἄλλὰ τοῦτο οὐκὶ πρὸς ἕτερον γένος ἐστὶ μεταβολή, ἀλλ' οἶονεὶ νόσος τις καὶ ἀρρωστία τοῦ σπέρματος. Οὐ γὰρ ἀπέθετο τὸ εἶναι σῖτος, ἀλλ' ἐμελάνθη διὰ τῆς καύσεως, ὡς καὶ ἐξ αὐτῆς ἐστὶ τῆς προσηγορίας μαθεῖν.»

(Λέγουν, πῶς δηλαδή η γη καρποφορεῖ τους σπόρους κατὰ γένος ὅποτε σπέρνουμε πολλές φορές το σιτάρι, κί' όμως θερίζουμε το μαύρο αυτό σιτάρι (τον κοινῶς λεγόμενο «δαυλίτη» ή «αστοχιά»); Τοῦτο όμως δεν είναι μεταβολή του σπέρματος σε άλλο γένος, ἀλλ' εἶναι ένα είδος νόσου και ασθενείας αυτού. Διότι τοῦτο δεν ἔπαυσε να εἶναι σῖτος, ἀλλά μαύρισε ἀπὸ την καύση, ὅπως και ἀπὸ την ονομασία του (δαυλίτης) μπορείς να μάθεις.)

Το εδάφιο αυτό μοιάζει μεν να μας υποδεικνύει πως ο Αγ. Βασίλειος δεν πιστεύει σε «αλλαγή σε άλλο είδος», ἀλλά εγώ δεν το δέχομαι αυτό ως αποδεικτικό στοιχείο, ἀφοῦ ἐπιθυμῶ να γνωρίσω τι πραγματικά διδάσκει ο Μέγας Βασίλειος, και ὄχι την δική μου αυθαίρετη ἐρμηνεία των λόγων του. Το μόνο που μπορεί κανείς να πει για το εδάφιο αυτό, εἶναι πως ο Αγ. Βασίλειος παραδέχεται κάποιου είδους «αλλαγή» στο σιτάρι, η οποία όμως δεν εἶναι «αλλαγή σε άλλο είδος». Μια τέτοια αλλαγή δεν εἶναι «εξέλιξη».

Πάλι γράφει ο Αγ. Βασίλειος (Εξαήμερος, 5,9):

«Ἦδη δὲ τινες τετηρήκασιν ἐκτεμνομένας ἢ καὶ ἐπικαιομένας τὰς πίτυς εἰς δρυμῶνας μεθίστασθαι.»

(Ἦδη δε, μερικοί ἔχουν παρατηρήσει ὅτι εκριζώνοντας ή και καίγοντας τα πεύκα, στην θέση τους εμφανίζονται δάση)

Αυτό το απόσπασμα δεν αποδεικνύει τίποτε. Το αναφέρω, μόνο και μόνο επειδή ἔχει χρησιμοποιηθεί ἀπὸ άλλους για να αποδείξουν πως ο Αγ. Βασίλειος πίστευε: (1) ὅτι το ένα είδος δημιουργήματος ὄντως ἀλλάζει σε άλλο (ὅμως εγώ θα επισημάνω πιο κάτω τι

ακριβώς διδάσκει ο Αγ. Βασίλειος στο θέμα αυτό), και (2) ότι ο Αγ. Βασίλειος έκανε επιστημονικά λάθη, μιάς και η διατύπωση αυτή είναι αναληθής. Εδώ οφείλω να δηλώσω μια βασική αλήθεια: η μοντέρνα επιστήμη, όταν ασχολείται με επιστημονικά δεδομένα, όντως γνωρίζει περισσότερα από τους αγίους Πατέρες, και οι άγιοι Πατέρες θα μπορούσαν εύκολα να κάνουν λάθος, πάνω σε επιστημονικά δεδομένα. Όμως, εμείς δεν μελετούμε τους Πατέρες για επιστημονικά δεδομένα. Τους μελετούμε για την αληθινή θεολογία και την αληθινή φιλοσοφία η οποία βασίζεται επάνω στην θεολογία. Και όμως, στην περίπτωση αυτή ειδικά, συμβαίνει να είναι επιστημονικά ακριβής ο Αγ. Βασίλειος, αφού πολλές φορές, όντως παρατηρείται πως σε ένα πευκόδασος υπάρχει και ένα δυνατό υπόστρωμα κουκουναριών (στο δάσος όπου εμείς ζούμε, είναι, συμπτωματικά, ένα παρόμοιο ανάμικτο δάσος πεύκων και κουκουναριών), και όταν αφαιρείται το πεύκο με καύση, η υποκείμενη στρώση κουκουναριών μεγαλώνει ταχύτατα και έτσι παρατηρείται η «μεταβολή» από πευκόδασος σε δάσος κουκουναριών, μέσα σε 10 ή 15 χρόνια. Αυτό όμως δεν είναι εξέλιξη, αλλά ένα άλλο είδος αλλαγής, και τώρα θα σας δείξω πως ο Αγ. Βασίλειος δεν ήταν δυνατόν να είχε πιστέψει πως το ίδιο το πεύκο στ' αλήθεια μεταμορφώνεται ή εξελίσσεται σε κουκουναριά.

Ας δούμε τώρα τι πίστευε ο Αγ. Βασίλειος σχετικά με την «εξέλιξη» ή την «οριστικότητα» του είδους. Γράφει:

«Ὡστε παντός ἐστὶν ἀληθέστερον τό, ἐκάστῳ τῶν φυομένων ἢ σπέρμα εἶναι, ἢ δύναμιν τινα σπερματικὴν ἐνυπάρχειν. Καὶ τοῦτό ἐστι τό, Κατὰ γένος. Οὐ γὰρ ἡ προβολὴ τοῦ καλάμου ἐλαίας ἐστὶ ποιητικὴ, ἀλλὰ ἐκ καλάμου μὲν ἕτερος κάλαμος, ἐκ δὲ τῶν σπερμάτων τὰ συγγενῆ τοῖς καταβληθεῖσιν ἀποβλαστάνει. Καὶ οὕτω τὸ ἐν τῇ πρώτῃ γενέσει προβληθὲν παρὰ τῆς γῆς, μέχρι νῦν διασώζεται, τῇ ἀκολουθίᾳ τῆς διαδοχῆς φυλασσομένου τοῦ γένους.»

(Ὡστε εἶναι ἀληθέστερο ἀπὸ κάθε ἄλλο πράγμα, ὅτι τὸ κάθε τι που φυτρώνει, προέρχεται ἢ ἀπὸ σπορά, ἢ ἔχει μέσα του κάποια δύναμη σπερματικὴ. Καὶ αὐτὸ σημαίνει τὸ: 'κατὰ γένος'. Διότι δὲν παράγεται ελαιόδεντρο ἀπὸ τὸ βλαστάρι τῆς καλαμιάς, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν μὲν καλαμιά παράγεται ἄλλη καλαμιά, ἀπὸ δε ἐκεῖνα που σπέρνονται, βλαστάνουν τὰ συγγενῆ εἶδη πρὸς τὰ σπαρέντα. Ἐτσι καὶ ἐκεῖνο που βλάστησε ἡ γῆ κατὰ τὴν πρώτη γενέση, διασώζεται μέχρι καὶ σήμερα, ἐπειδὴ μέσα στη σειρά των γεννήσεων διαφυλάγεται τὸ γένος.) (Εξαήμερος 5,2.)

Καὶ πάλι γράφει ὁ Αγ. Βασίλειος:

οὕτως ἡ φύσις τῶν ὄντων ἐνὶ προστάγματι κινηθεῖσα, τὴν ἐν τῇ γενέσει καὶ φθορᾷ κτίσιν ὁμαλῶς διεξέρχεται, τὰς τῶν γενῶν ἀκολουθίας δι' ὁμοιότητος ἀποσώζουσα, ἕως ἂν πρὸς αὐτὸ κατατήσῃ τὸ τέλος. Ἴππον μὲν γὰρ ἵππου ποιεῖται διάδοχον, καὶ λέοντα λέοντος, καὶ αἰτὸν αἰτοῦ· καὶ ἕκαστον τῶν ζώων ταῖς ἐφεξῆς διαδοχαῖς συντηρούμενον μέχρι τῆς συντελείας τοῦ παντὸς παραπέμπει. Οὐδεὶς χρόνος διεφθαρμένα ἢ ἐξίτηλα ποιεῖ τῶν ζώων τὰ ιδιώματα, ἀλλ' ὥσπερ ἄρτι καθισταμένη ἡ φύσις αἰεὶ νεαρὰ τῷ χρόνῳ συμπαρατρέχει

(...ἔτσι καὶ ἡ φύση των ὄντων, ἔχοντας μπερ σε κίνηση με ἕνα πρόσταγμα, συνεχίζει ὁμαλά τὴν γέννηση καὶ τὴν φθορά μέσα στην κτίση, διαφυλάττοντας τὴν ἀκολουθία των γενῶν δια τῆς γεννήσεως ὁμοίων ἀπογόνων, ἕως ὅτου φθάσει στο τέλος. Διότι ἀπὸ τὸν ἵππο παράγεται ἵππος διάδοχος, καὶ ἀπὸ τὸν λέοντα λέοντας καὶ ἀπὸ τὸν αἰτό, αἰτός. Καὶ αὐτὸ μας παραπέμπει σε κάθε ἕνα ἀπὸ τὰ ζῶα, τὸ ὁποῖο συντηρεῖται

με τις διαδοχικές γεννήσεις, μέχρι της συντέλειας. Κανένας χρόνος δεν καταστρέφει ή εξαλείφει τα ιδιώματα των ζώων, αλλά, σαν η φύσις να δημιουργήθηκε μόλις τώρα, τρέχει παράλληλα με τον χρόνο, πάντοτε νεαρά.) (Εξαήμερος,9, 3.)

Είναι αρκετά προφανές, πως ο Αγ. Βασίλειος δεν πίστευε πως το ένα είδος δημιουργήματος μεταμορφώνεται σε άλλο είδος, πολλώ μάλλον πως **κάθε** δημιούργημα που υπάρχει τώρα έχει εξελιχθεί από κάποιο άλλο δημιούργημα, και ούτω καθ' εξής, προχωρώντας πίσω προς τον πιο πρωτόγονο οργανισμό. Αυτό είναι μια μοντέρνα, **φιλοσοφική** αντίληψη.

Οφείλω να σας πω, ότι δεν θεωρώ ιδιαίτερης σημασίας το ερώτημα αυτό καθ' εαυτό. Θα αναλύσω αργότερα άλλα, πολύ πιο σοβαρά ερωτήματα.

Εάν ήταν **όντως επιστημονικό δεδομένο** πως ένα είδος δημιουργήματος μπορεί να μεταμορφωθεί σε ένα άλλο είδος, δεν θα δυσκολευόμουν καθόλου να το πιστέψω, μιάς και ο Θεός μπορεί να κάνει τα πάντα, και οι μεταμορφώσεις και οι διαφοροποιήσεις που και τώρα παρατηρούμε στην φύση (το έμβρυο που γίνεται άνθρωπος, το βελανίδι που γίνεται τεράστιο δέντρο, η κάμπια που γίνεται πεταλούδα) είναι τόσο εκπληκτικές, που θα ήταν πολύ εύκολο κανείς να πιστέψει πως το ένα είδος μπορεί να «εξελιχθεί» σε ένα αλλιώς είδος. Όμως, δεν υπάρχει καμμία οριστική επιστημονική απόδειξη πως έχει συμβεί κάτι τέτοιο, πολλώ μάλλον πως αυτό είναι και νόμος του Σύμπαντος και πως ό,τι ζει σήμερα έχει τελικά προέλθει από κάποιο πρωτόγονο οργανισμό. Είναι προφανές, πως οι άγιοι Πατέρες δεν πίστευαν σε μια τέτοια θεωρία μιάς και η θεωρία της εξέλιξης δεν είχε εφευρεθεί παρά μόνο στην σύγχρονη εποχή. Η θεωρία αυτή είναι ένα προϊόν της μοντέρνας Δυτικής νοοτροπίας, και αν θέλετε, μπορώ να σας δείξω αργότερα πώς ακριβώς εξελίχθηκε η θεωρία αυτή παράλληλα με τον ρου της μοντέρνας φιλοσοφίας, από τον Descartes και μετά – πολύ πριν τεθεί ζήτημα επιστημονικών αποδείξεων. Η ιδέα της εξέλιξης απουσιάζει παντελώς από το κείμενο της Γένεσης, σύμφωνα με το οποίο το κάθε πλάσμα δημιουργείται «κατά το είδος του» και όχι «δια μεταβολής του ενός είδους σε άλλο». Και οι άγιοι Πατέρες – όπως θα σας δείξω λεπτομερώς πιο κάτω – αποδέχθηκαν το κείμενο της Γένεσης με απλότητα, χωρίς να εντοπίζουν μέσα σ' αυτό τις οποιεσδήποτε «επιστημονικές θεωρίες» ή αλληγορίες.

Τώρα θα καταλάβετε για ποιόν λόγο δεν δέχομαι τις παραπομπές σας στον Αγ. Γρηγόριο Νύσσης περί της «ανόδου της φύσεως, από το πιο μικρό στο τέλειο» ως απόδειξη της εξέλιξης. Εγώ πιστεύω – καθώς αφηγείται το ιερό κείμενο της Γένεσης – πως πράγματι υπήρχε μια Δημιουργία με τάξη, βήμα προς βήμα, όμως πουθενά δεν αναφέρεται στην Γένεση ή στα κείμενα του Αγ. Γρηγορίου Νύσσης πως το ένα είδος πλάσματος μεταμορφώθηκε σε άλλο είδος, και πως **όλα** τα πλάσματα ήρθαν στην ύπαρξη με τον τρόπο αυτό! Διαφωνώ μαζί σας, όταν λέτε πως **«η Δημιουργία περιγράφεται στο πρώτο κεφάλαιο της Γένεσης ακριβώς όπως την περιγράφει η μοντέρνα επιστήμη»**. Αν, με τον όρο **«μοντέρνα επιστήμη»**, υπονοείτε την εξελικτική επιστήμη, τότε πιστεύω πως σφάλατε, καθώς σας έχω ήδη επισημάνει. Κάνετε λάθος με το να υποθέτετε πως το είδος της ανάπτυξης που περιγράφεται στην Γένεση, στον Αγ. Γρηγόριο Νύσσης και σε άλλους Πατέρες είναι το ίδιο με εκείνο που περιγράφει η διδασκαλία της εξέλιξης, πάντως, ένας τέτοιος ισχυρισμός δεν γίνεται να αποτελεί απλός υπόθεση, ούτε να λαμβάνεται ως δεδομένο, αλλά χρειάζεται να το αποδείξετε, και πολύ ευχαρίστως μπορώ να συζητήσω μαζί σας αργότερα την **«επιστημονική απόδειξη υπέρ και κατά της**

εξέλιξης», αν θέλετε. Η πρόοδος της Δημιουργίας σύμφωνα με το σχέδιο του Θεού είναι ένα πράγμα – η δε μοντέρνα επιστημονική (αλλά στην πραγματικότητα φιλοσοφική) θεωρία που διατείνεται πως είναι εντελώς άλλο πράγμα η πρόοδος δια της μεταμόρφωσης του ενός είδους σε άλλο, ξεκινώντας από έναν ή ολίγους πρωτόγονους οργανισμούς. Οι άγιοι Πατέρες δεν υποστήριζαν καμμία τέτοιου είδους μοντέρνα θεωρία – αν εσείς μπορείτε να μου δείξετε πως υποστήριζαν κάτι τέτοιο, θα σας ακούσω ευχαρίστως.

Αν, πάλι, με την έκφραση «**μοντέρνα επιστήμη**» εννοείτε την επιστήμη που δεν είναι δέσμια της φιλοσοφικής θεωρίας της εξέλιξης, θα συνεχίζω να διαφωνώ μαζί σας και θα σας δείξω πιο κάτω γιατί πιστεύω -σύμφωνα με τους αγίους Πατέρες- πως η μοντέρνα επιστήμη δεν μπορεί να επικαλεσθεί την παραμικρή γνώση της Εξαήμερης Δημιουργίας. Όπως και να έχει το πράγμα, είναι πολύ αυθαίρετο να ταυτίζει κανείς τα γεωλογικά στρώματα της γης με τις «περιόδους της δημιουργίας». Υπάρχουν πολλές δυσκολίες στην αφελή αυτή αντιστοιχία μεταξύ Γένεσης και επιστήμης. Μήπως η «μοντέρνα επιστήμη» πιστεύει πως η χλόη και τα δένδρα της γης πράγματι υπήρχαν επί μακράς γεωλογικής περιόδου, πριν από την εμφάνιση του Ήλιου, ο οποίος δημιουργήθηκε μόλις την «Τέταρτη Ημέρα» της Δημιουργίας; Πιστεύω πως κάνετε σοβαρό λάθος, με το να συνδέετε την δική σας ερμηνεία της Αγίας Γραφής με μια συγκεκριμένη επιστημονική θεωρία (όχι επιστημονικό «δεδομένο»). Είμαι της γνώμης πως η δική μας ερμηνεία της Αγίας Γραφής δεν θα έπρεπε να συνδέεται με οποιαδήποτε επιστημονική θεωρία – είτε αυτή είναι «εξελικτική», είτε είναι άλλη. Καλύτερα να αποδεχθούμε τις ιερές Γραφές όπως μας τις διδάσκουν οι άγιοι Πατέρες (που θα αναπτύξω πιο κάτω), και ας μην κάνουμε εικασίες για το «πώς» της Δημιουργίας. Η διδασκαλία της εξέλιξης είναι μια νέα εικασία για το «πώς» της Δημιουργίας και από πολλές απόψεις, αντικρούει την διδασκαλία των αγίων Πατέρων, όπως θα δείξω στην συνέχεια.

Βεβαίως αποδέχομαι τις παραπομπές σας από τον Αγ. Γρηγόριο Νύσσης. Έχω βρεί και άλλες που τις μοιάζουν, στους αγίους Πατέρες. Και βεβαίως δεν αρνούμαι πως η φύση μας είναι εν μέρει μια φύση ζώου και πως είμαστε δεμένοι με ολόκληρη την κτίση, που αποτελεί αληθινά θαυμαστή ένωση.

Όμως όλα αυτά δεν έχουν την παραμικρή σχέση με την διδασκαλία της εξέλιξης – την διδασκαλία εκείνη που ορίζεται σε όλα τα επίσημα βιβλία ως η καταγωγή όλων των σήμερα υπάρχοντων κτισμάτων από ένα ή περισσότερα πρωτόγονα πλάσματα, μέσω της διαδικασίας της μεταμόρφωσης του ενός είδους σε εντελώς άλλο είδος.

Επί πλέον, πρέπει να αντιληφθείτε (και τώρα πλησιάζω τις σημαντικές διδαχές των αγίων Πατέρων επί του θέματος) πως ο ίδιος ο Αγ. Γρηγόριος Νύσσης σαφέστατα δεν πίστευε σε πράγματα όπως την μοντέρνα διδασκαλία της εξέλιξης, καθώς μας διδάσκει πως ο πρώτος άνθρωπος, ο Αδάμ, όντως δημιουργήθηκε άμεσα από τον Θεό, και πως δεν παράχθηκε όπως όλοι οι άλλοι άνθρωποι. Στο βιβλίο του «Κατά Ευνομίου», γράφει:

«Ο πρώτος άνθρωπος, και ο άνθρωπος που γεννήθηκε εξ αυτού, έλαβαν την ύπαρξή τους με διαφορετικό τρόπο – ο δεύτερος με την σαρκική συνεύρεση, και ο πρώτος με 'καλούπωμα' από τον ίδιο τον Χριστό – και όμως, παρ' ότι πιστεύεται πως είναι δύο, δεν διαχωρίζονται κατά τον ορισμό της ύπαρξής τους, και δεν εκλαμβάνονται ως δύο διαφορετικά όντα.... Η αντίληψη περί της «ανθρωποσύνης» του Αδάμ και του Άβελ δεν εμπεριέχει καμμία απόκλιση ως προς την προέλευσή τους, όπως και η

σειρά ή ο τρόπος με τον οποίο ήρθαν στην ύπαρξη δεν προσδίδουν την οποιαδήποτε διαφορά στην φύση τους.» (Κατά Ευνομίου, 10: 34)

Και πάλι:

Εκείνο που διαθέτει λογική, και είναι θνητό, και είναι ικανό για σκέψη και γνώση ονομάζεται «άνθρωπος», εξ ίσου στην περίπτωση του Αδάμ και του Άβελ, και αυτό το όνομα της φύσης δεν αλλάζει, ούτε από το γεγονός πως ο Άβελ ήρθε στην ύπαρξη δια της αναπαραγωγής, ούτε από το δεδομένο πως ο Αδάμ ήρθε στην ύπαρξη χωρίς την διαδικασία αναπαραγωγής. (Απάντηση εις τον Ευνόμιο, 2^ο βιβλίο, σελ.299 στην Αγγλική έκδοση).

Βεβαίως συμφωνώ με την διδασκαλία του Αγ. Αθανασίου την οποία αναφέρετε, πως «ο πρωτόπλαστος ήταν φτιαγμένος από το χώμα όπως όλοι, και πως το χέρι που είχε φτιάξει τον Αδάμ τότε, δημιουργεί και τώρα και πάντα εκείνους που έρχονται μετά από αυτόν.»

Πώς είναι δυνατόν να αρνηθεί κανείς αυτήν την ολοφάνερη αλήθεια της συνεχούς δημιουργικής δράσης του Θεού; Όμως, αυτή η γενική αλήθεια διόλου δεν αντικρούει την ειδική αλήθεια πως ο πρώτος άνθρωπος κατασκευάστηκε με τρόπο αλλιώτικο από ότι όλοι οι άλλοι άνθρωποι, όπως μας διδάσκουν ξεκάθαρα και άλλοι Πατέρες. Έτσι, ο Αγ. Κύριλλος Ιεροσολύμων αποκαλεί τον μεν Αδάμ «πρωτόπλαστο άνθρωπο του Θεού» αλλά τον Κάϊν τον αποκαλεί «πρωτογενή άνθρωπο». (Κατηχητικές Ομιλίες, Β, 7). Αλλού, διδάσκει ξεκάθαρα – συζητώντας την δημιουργία του Αδάμ – πως ο Αδάμ δεν είχε συλληφθεί από άλλο σώμα: «...Το ότι συλλαμβάνονται σώματα από σώματα, αν και αξιοθαύμαστο, είναι πάντως δυνατό. Όμως, το να γίνει το χώμα της γης άνθρωπος, αυτό είναι ακόμα πιο αξιοθαύμαστο.» (Κατηχητικές Ομιλίες, ΙΒ, 30).

Ακόμα, ο θείος Γρηγόριος ο Θεολόγος γράφει:

«Είναι πιθανό, εκείνοι που αποδίδουν το Άκτιστο και το Κτιστό σε φύσεις αμφιλεγόμενων θεών να κάνουν τον Αδάμ και τον Σηθ διαφορετικούς κατά την φύση, αφού ο πρώτος δεν ήταν γεννημένος από σάρκα (επειδή είχε δημιουργηθεί), ενώ ο δεύτερος ήταν γεννημένος από τον Αδάμ και την Εύα.» (Ομιλία επί των Φώτων, ΙΒ)

Και ο ίδιος Πατέρας λέει με ακόμα περισσότερη σαφήνεια:

«Και ο Αδάμ λοιπόν; Μην τυχόν δεν ήταν το μόνο άμεσο δημιούργημα του Θεού; Ναι, θα πείτε. Ήταν λοιπόν ο μόνος άνθρωπος; Με κανένα τρόπο. Και για ποιόν λόγο, παρά μόνο επειδή όλη η ανθρωπότητα αποτελεί απ' ευθείας δημιουργία; Αφού και το γεννηθέν είναι επίσης άνθρωπος.» (*Third Theological Oration, On the Son, ch. XI*)

Και ο **Αγ. Ιωάννης ο Δαμασκηνός**, του οποίου η θεολογία περιέχει επακριβώς την διδασκαλία όλων των πρώιμων Πατέρων, γράφει:

«Ο πρωταρχικός σχηματισμός (του ανθρώπου) ονομάζεται «δημιουργία», και όχι «γέννηση», διότι η δημιουργία είναι ο αρχικός σχηματισμός στα χέρια του Θεού, ενώ η γέννηση είναι η διαδοχή του ενός από τον άλλον που έγινε υποχρεωτικά, λόγω της θανατικής ποινής που μας επιβλήθηκε εξ αιτίας της παρακοής.» (Περί Ορθοδόξου Πίστεως, Β, 30)

Και για την Εύα, τι λέτε; Μήπως δεν πιστεύετε πως – σύμφωνα με την διδαχή της Γραφής και των αγίων Πατέρων – εκείνη δημιουργήθηκε από το πλευρό του Αδάμ, και δεν γεννήθηκε από κάποιο άλλο πλάσμα; Όμως ο Αγ. Κύριλλος γράφει:

«Η Εύα γεννήθηκε από τον Αδάμ, και δεν συνελήφθη από μητέρα, παρά προήλθε μόνο εξ ενός ανδρός.» (Κατηχητικές Διδαχές ΙΒ, 29)

Και ο Αγ. Ιωάννης ο Δαμασκηνός, συγκρίνοντας την Υπεραγία Θεοτόκο με την Εύα, γράφει:

«Καθώς η δεύτερη είχε προέλθει από τον Αδάμ χωρίς ένωση, έτσι και η πρώτη προσήγαγε τον νέο Αδάμ, ο οποίος προήλθε σύμφωνα με τους νόμους της τεκνοποιίας, αλλά και πάνω από την φύση της διαδοχής.» (Περί της Ορθοδόξου Πίστεως, Δ, 14)

Θα μπορούσα να παραθέσω και άλλους αγίους Πατέρες επί του θέματος αυτού, αλλά δεν θα το κάνω, παρά μόνο αν εσείς αμφισβητήσετε το σημείο αυτό. Αλλά, με όλη αυτή την συζήτηση, δεν έφτασα ακόμα στα πιο σημαντικά ερωτήματα που εγείρονται από την θεωρία της εξέλιξης, έτσι θα προχωρήσω τώρα σε ορισμένα από αυτά.

Πατερική Εξήγηση

Σε όσα έγγραφα για τον Αδάμ και την Εύα, θα προσέξατε ότι αναφερόμουν στους αγίους Πατέρες, οι οποίοι ερμηνεύουν το κείμενο της Γένεσης με ένα τρόπο που θα μπορούσε να αποκληθεί μάλλον «κυριολεκτικός». Να υποθέσω πως προτιμάτε να ερμηνεύετε το κείμενο περισσότερο «αλληγορικά», όταν λέτε πως η πίστη στην άμεση δημιουργία του Αδάμ από τον Θεό είναι «μια πολύ στενή αντίληψη των Αγίων Γραφών»; Αυτό είναι ένα απόλυτα ζωτικό σημείο, και εκπλήσσομαι με την διαπίστωση πως «Ορθόδοξοι εξελικτές» διόλου δεν γνωρίζουν με ποιόν τρόπο οι Πατέρες ερμηνεύουν το βιβλίο της Γένεσης. Είμαι βέβαιος πως θα συμφωνήσετε μαζί μου, πως δεν είμαστε ελεύθεροι να ερμηνεύουμε της ιερές Γραφές όπως μας αρέσει, αλλά οφείλουμε να τις ερμηνεύουμε με τον τρόπο που ας διδάσκουν οι άγιοι Πατέρες. Φοβούμαι πως όσοι ομιλούν για την Γένεση και την εξέλιξη δεν δίνουν σημασία στην αρχή αυτή. Κάποιοι άνθρωποι έχουν τόση έγνοια να πολεμούν τον Προτεσταντικό Φονταμενταλισμό, που φτάνουν στα άκρα προκειμένου να αντικρούσουν όποιον επιθυμεί να ερμηνεύσει το ιερό κείμενο της Γένεσης «κυριολεκτικά». Κάνοντάς το όμως, δεν αναφέρονται ποτέ στον Μέγα Βασίλειο ή σε άλλους σχολιαστές του Βιβλίου της Γένεσης, οι οποίοι δηλώνουν ξεκάθαρα τις αρχές που πρόκειται και εμείς να ακολουθήσουμε κατά την ερμηνεία μας του ιερού κειμένου. Φοβούμαι πως πολλοί από εμάς – που διατεινόμαστε πως ακολουθούμε την Πατερική παράδοση – είμαστε μερικές φορές απρόσεκτοι και εύκολα καταλήγουμε να αποδεχόμαστε την δική μας «σοφία» στην θέση των διδασκαλιών των αγίων Πατέρων. Πιστεύω ακράδαντα πως η σύνολη κοσμοθεωρία και φιλοσοφία βρίσκονται μέσα στους αγίους Πατέρες: αν αφουγκραζόμασταν την δική τους διδασκαλία αντί να νομίζουμε πως είμαστε αρκετά σοφοί ώστε να διδάσκουμε τους άλλους από την δική μας «σοφία», δεν θα ξεστρατίζαμε.

Και τώρα, ζητώ να εξετάσετε μαζί μου το πολύ σημαντικό και θεμελιώδες ερώτημα: πώς μας διδάσκουν οι άγιοι Πατέρες να ερμηνεύουμε το βιβλίο της Γένεσης; Ας αφήσουμε κατά μέρος τις προκαταλήψεις μας περί «κυριολεκτικών» ή «αλληγορικών» ερμηνειών, και ας δούμε τι μας διδάσκουν οι άγιοι Πατέρες σχετικά με την ανάγνωση του κειμένου της Γένεσης.

Δεν θα μπορούσαμε να κάνουμε κάτι καλύτερο από το να αρχίσουμε με τον ίδιο τον Μέγα Βασίλειο, ο οποίος έγραψε τόσο εμπνευσμένα για τις Έξι Ημέρες της Δημιουργίας. Στην Εξαήμερό του γράφει:

Ἄς οἱ μὴ καταδεχόμενοι τὰς κοινὰς τῶν γεγραμμένων ἐννοίας, τὸ ὕδωρ οὐχ ὕδωρ λέγουσιν, ἀλλὰ τινα ἄλλην φύσιν, καὶ φυτὸν καὶ ἰχθὺν πρὸς τὸ ἑαυτοῖς δοκοῦν ἐρμηνεύουσι, καὶ ἐρπετῶν γένεσιν καὶ θηρίων ἐπὶ τὰς οἰκείας ὑπονοίας παρατρέψαντες ἐξηγοῦνται, ὥσπερ οἱ ὄνειροκρίται τῶν φανέντων ἐν ταῖς καθ' ὕπνον φαντασίαις πρὸς τὸν οἰκεῖον σκοπὸν τὰς ἐξηγήσεις ποιοῦμενοι. Ἐγὼ δὲ χόρτον ἀκούσας, χόρτον νοῶ, καὶ φυτόν, καὶ ἰχθὺν, καὶ θηρίον, καὶ κτήνος, πάντα ὡς εἴρηται οὕτως ἐκδέχομαι. Καὶ γὰρ οὐκ ἐπαισχύνομαι τὸ εὐαγγέλιον... Ἐπειδὴ τὰ μηδὲν πρὸς ἡμᾶς ὡς ἄχρηστα ἡμῖν ἀπεσιώπησεν· ἄρα τούτου ἕνεκεν ἀτιμότερα ἠγήσομαι τῆς μωρανθείσης σοφίας τὰ τοῦ Πνεύματος λόγια; ἢ μᾶλλον δοξάσω τὸν μὴ ἀπασχολήσαντα τὸν νοῦν ἡμῶν ἐπὶ τὰ μάταια, ἀλλὰ πάντα εἰς οἰκοδομὴν καὶ καταρτισμὸν τῶν ψυχῶν ἡμῶν γραφῆναι οἰκονομήσαντα; Ὁ μοι δοκοῦσι μὴ συνειδότες τινὲς, παραγωγαῖς τισι καὶ τροπολογίαις σεμνότητά τινα ἐκ τῆς οἰκείας αὐτῶν διανοίας ἐπεχείρησαν τοῖς γεγραμμένοις ἐπιφημίσαι. Ἀλλὰ τοῦτο ἐστὶν ἑαυτὸν σοφώτερον ποιοῦντος τῶν λογίων τοῦ Πνεύματος, καὶ ἐν προσποιήσει ἐξηγήσεως τὰ ἑαυτοῦ παρεισάγοντος. Νοεῖσθω τοίνυν ὡς γέγραπται.

(Εκείνοι που δεν αποδέχονται τις κοινές ἐννοίες των Γραφῶν λένε πως το νερό δεν εἶναι νερό ἀλλὰ κάποια ἀλλιώτικη φύση, καὶ ἐξηγοῦν το φυτό καὶ το ψάρι σύμφωνα με τὴν δική τους γνώμη, καὶ περιγράφουν ἐπίσης τὴν γένεση των ἐρπετῶν καὶ των θηρίων, κάνοντας ἀλλαγές σύμφωνα με τις δικές τους ιδέες, ὅπως κάνουν οἱ ἐρμηνευτές ονειρῶν, οἱ οἱποῖοι ἐρμηνεύουν γιὰ τους δικούς τους σκοπούς ὅσα βλέπουν μέσα στα ὄνειρά τους. Ὅταν ἐγὼ ἀκούω χορτάρι, κατανοῶ χορτάρι, καὶ παρομοίως τὸ φυτό, καὶ τὸ ψάρι, καὶ τὸ θηρίο καὶ τὸ κτήνος – ὅπως λέγονται, ἐτσι τὰ ἀποδέχομαι. Διότι, δεν ντρέπομαι γιὰ τὸ εὐαγγέλιο.....

Ἐπειδὴ αὐτὰ που δεν ἦταν οὐσιώδη γιὰ μας (ὁ Μωυσῆς) **τὰ ἀποσιώπησε σαν ἀχρηστα πράγματα, ἐγὼ λοιπὸν, γιὰ τὸν λόγο αὐτό, θα προτιμήσω τὴν μωρανθείσα σοφία περισσότερο ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος; Ἡ θα προτιμήσω νὰ δοξάσω Εκείνον που δεν κράτησε τὸ μυαλό μας ἀπασχολημένο με μάταια πράγματα, ἀλλὰ οἰκονόμησε ὥστε νὰ εἶναι καταγεγραμμένα ὅλα ἐκεῖνα που εἶναι γιὰ τὴν οἰκοδομὴ καὶ τὸν καταρτισμὸ των ψυχῶν μας; Κάτι που μου φαίνεται πως δεν εἶχαν συνειδητοποιήσει ορισμένοι που ἐπιχείρησαν -με κάποιες προσθήκες καὶ τροπολογίες- νὰ προσδώσουν στα ἤδη γραμμένα μὴ σεμνότητα δικῆς τους ἐπινόησης. Ἀλλὰ αὐτό εἶναι τὸ «ἐκάνε τὸν ἑαυτὸν τοῦ σοφότερο ἀπὸ τις ἀποκαλύψεις τοῦ Πνεύματος», ὅπου, προσποιούμενος πως ἐξηγεῖ, εἰσάγει τις δικές του ιδέες. Γιὰ τὸν λόγο αὐτό, ἀς κατανοεῖται ὅπως γράφτηκε. (Ἐξαήμερος 9,1)**

Εἶναι φανερό πως ὁ Ἁγ. Βασίλειος μας προειδοποιεῖ πως πρέπει νὰ ἀποφεύγουμε νὰ «ἐξηγοῦμε ελαφρά τὴ καρδιά» τὰ πράγματα τῆς Γένεσης τὰ οἱποῖα εἶναι δύσκολα νὰ κατανοήσει ἡ κοινὴ λογικὴ μας – κάτι που εἶναι πολὺ εὐκόλο γιὰ ἓνα «φωτισμένο» σύγχρονο ἄνθρωπο νὰ κάνει, ἀκόμα καὶ ἀν εἶναι Ὀρθόδοξος Χριστιανός. Ὅποτε, ἀς ἐπιδιώξουμε μᾶλλον νὰ κατανοήσουμε τὴν ἱερά Γραφή ὅπως τὴν κατανοοῦν οἱ Πατέρες, καὶ ὄχι σύμφωνα με τὴν σύγχρονη «σοφία» μας. Καὶ ἀς μὴν ἀρκεσθούμε στις ἀπόψεις ἐνός μόνο Πατέρα, ἀλλὰ, ἀς ἐξετάσουμε καὶ τις ἀπόψεις ἄλλων ἁγίων Πατέρων.

Ἐνας ἀπὸ τους πιο ἀναγνωρισμένους σχολιασμοὺς τοῦ βιβλίου τῆς Γένεσης εἶναι ἐκεῖνος τοῦ Ἁγ. Εφραίμ τοῦ Σύρου. Οἱ ἀπόψεις του ἔχουν ἰδιαίτερη βαρύτητα γιὰ μας, γιὰ τὸν λόγο ὅτι ἦταν «Ἀνατολικός» καὶ γινώριζε καλὰ τὴν Ἑβραϊκὴ γλῶσσα. Σύγχρονοι μελετητές μας λένε πως οἱ «Ἀνατολικοί» ἔχουν τὴν τάση νὰ δίνουν «ἀλληγορικές» ἐρμηνείες, καὶ

πως το βιβλίο της Γένεσης θα έπρεπε ομοίως να κατανοείται με τον τρόπο αυτό. Όμως, ας δούμε τι λέει ο Άγιος Εφραίμ στον σχολιασμό του για την Γένεση: Κανείς δεν πρέπει να νομίζει πως η Δημιουργία των Έξι Ημερών είναι αλληγορία. Είναι το ίδιο ανεπίτρεπτο να λέει κανείς πως εκείνο που φαίνεται (σύμφωνα με την αφήγηση) να έχει δημιουργηθεί σε διάστημα έξι ημερών, να είχε δημιουργηθεί μέσα σε μια μόνο στιγμή, και παρομοίως, πως ορισμένα ονόματα που εμφανίζονται μέσα στην αφήγηση είτε δεν υποδηλώνουν το παραμικρό, ή υποδηλώνουν κάτι άλλο. Τουναντίον, οφείλει κανείς να γνωρίζει πως, έτσι όπως ο ουρανός και η γη τα οποία είχαν δημιουργηθεί εξ αρχής είναι πράγματι ο ουρανός και η γη, και δεν σημαίνουν κάτι άλλο που να αναγνωρίζεται με το όνομα «ουρανός» και «γη», έτσι και όσα άλλα πράγματα αναφέρονται ως κτιστά και βαλμένα σε τάξη – μετά από την δημιουργία του ουρανού και της γης – δεν αποτελούν κούφια ονόματα, αλλά, η ίδια η ουσία των κτιστών φύσεων τους αντιστοιχεί στην δύναμη αυτών των ονομάτων. (Σχολιασμός επί της Γένεσης, κεφ.1) Φυσικά, όλα αυτά δεν είναι παρά γενικές αρχές. Ας δούμε τώρα ορισμένες συγκεκριμένες εφαρμογές των αρχών αυτών από τον Άγιο Εφραίμ: Παρ' ότι το φως και τα σύννεφα είχαν δημιουργηθεί μέσα σε μια απειροελάχιστη στιγμή, η ημέρα και η νύχτα της Πρώτης Ημέρας είχαν διάρκεια 12 ωρών εκάστη. (του ιδίου) Και πάλι:

Όταν, σε ένα σπινθήρισμα του ματιού, αφαιρέθηκε η πλευρά (του Αδάμ) και το ίδιο αστραπιαία η σάρκα πήρε την θέση της και η γυμνή πλευρά προσέλαβε την πλήρη μορφή και όλη την ομορφιά της γυναικός, τότε ο Θεός την οδήγησε να την παρουσιάσει στον Αδάμ. (του ιδίου)

Είναι ολοφάνερο, πως ο Άγιος Εφραίμ διαβάσει το βιβλίο της Γένεσης «όπως γράφτηκε». Όταν ακούει για την «πλευρά του Αδάμ», καταλαβαίνει «πλευρά του Αδάμ», και δεν το εκλαμβάνει ως αλληγορική έκφραση κάποιου άλλου υπονοούμενου. Παρομοίως, εκλαμβάνει τις Έξι Ημέρες της Δημιουργίας ως μόνο έξι ημέρες, εκάστη με 24 ώρες, τις οποίες διαιρεί σε «εσπέρας» και πρωία» με 12ωρη διάρκεια η κάθε μία τους.

Γράφεται: **«Εφ' όσον ο ίδιος ο Θεός δημιούργησε τον Χρόνο, το να δημιουργήσει κάτι 'στιγμιαία' θα αποτελούσε πράξη αντίθετη στην ίδια την απόφασή Του και το θέλημά Του... Όταν ομιλούμε για την δημιουργία των αστέρων, των φυτών, των ζώων και του ανθρώπου δεν ομιλούμε για θαύματα – δεν ομιλούμε για τις ασυνήθιστες επεμβάσεις του Θεού στην Δημιουργία, αλλά για την 'φυσική' διαδρομή της Δημιουργίας.»**

Αναρωτιέμαι, μήπως έχετε υποκαταστήσει εδώ την διδασκαλία των αγίων Πατέρων με λίγη από την «σύγχρονη σοφία»; Τι είναι η αρχή όλων των πραγμάτων, παρά ένα θαύμα; Σας έχω ήδη δείξει πως ο Αγ. Γρηγόριος Νύσσης, ο Αγ. Κύριλλος Ιεροσολύμων, ο Αγ. Γρηγόριος ο Θεολόγος και ο Αγ. Ιωάννης ο Δαμασκηνός (και μάλιστα όλοι οι Πατέρες) διδάσκουν πως ο πρώτος άνθρωπος Αδάμ εμφανίσθηκε με ένα τρόπο που διέφερε από την φυσική προέλευση όλων των άλλων ανθρώπων. Παρομοίως, τα πρώτα πλάσματα – σύμφωνα με το ιερό κείμενο της Γένεσης – εμφανίσθηκαν με ένα τρόπο διαφορετικό από εκείνο των απογόνων τους: εκείνα εμφανίσθηκαν, όχι με φυσική αναπαραγωγή, αλλά με ένα λόγο του Θεού. Η μοντέρνα θεωρία της εξέλιξης το αρνείται αυτό, επειδή η θεωρία της εξέλιξης εφευρέθηκε από απίστευτους, οι οποίοι επιθυμούσαν να αρνηθούν την ενέργεια του Θεού στην Δημιουργία, και να την εξηγήσουν την Δημιουργία μονάχα με

«φυσικά» μέσα. Δεν μπορείτε λοιπόν να δείτε τι είδους φιλοσοφία κρύβεται πίσω από την θεωρία της εξέλιξης;

Τι λένε οι άγιοι Πατέρες για αυτό; Έχω ήδη κάνει αναφορά στον Αγ. Εφραίμ τον Σύρο, του οποίου ολόκληρος ο σχολιασμός της Γένεσης περιγράφει πώς όλες οι δημιουργικές ενέργειες του Θεού πραγματοποιούνται στιγμιαία, παρ' ότι οι ολόκληρες «Ημέρες» της Δημιουργίας διαρκούν 24 ώρες η εκάστη. Τώρα ας δούμε τι έχει να πει ο Μέγας Βασίλειος για τις δημιουργικές ενέργειες στην Εξαήμερό του. Αναφερόμενος στην Τρίτη Ημέρα της Δημιουργίας, ο Μέγας Βασίλειος λέει:

. Ἐπὶ τούτῳ τῷ ῥήματι πᾶσαι μὲν λόχμαι κατεπυκνοῦντο· πάντα δὲ ἀνέτρεχε δένδρα..... πάντες δὲ θάμνοι εὐθύς ἦσαν ἀμφίκομοι καὶ δασεῖς· καὶ τὰ στεφανωματικὰ λεγόμενα τῶν φυτῶν, αἶ τε ῥωδωνιαὶ καὶ μυρσίνας καὶ δάφνας, πάντα ἐν μιᾷ καιροῦ ῥοπῇ, οὐκ ὄντα πρότερον ὑπὲρ τῆς γῆς, εἰς τὸ εἶναι παρῆλθε

(Επί του λόγου αυτού, πύκνωσαν όλες οι λόχμες με θάμνους, ξεπετάχτηκαν παντού όλα τα δένδρα..... όλοι δε οι θάμνοι έγιναν αμέσως με πυκνό φύλλωμα τριγύρω, και τα λεγόμενα στεφανωτικά φυτά (όπως οι τριανταφυλλιές, οι μυρσίνες και οι δάφνες) όλα τους, σε μία μονάχα στιγμή, αν και δεν υπήρχαν καν επί της γης προηγουμένως, ήρθαν στην ύπαρξη.) (Εξαήμερος 5,6)

Ξανά, λέει:

Βλαστησάτω ἡ γῆ. Τὸ μικρὸν τοῦτο πρόσταγμα εὐθύς φύσις μεγάλη καὶ λόγος ἔντεχνος ἦν, θάττον τοῦ ἡμετέρου νοήματος τὰς μυρίας τῶν φυσομένων ιδιότητος ἐκτελῶν

(‘Βλαστησάτω η γη...’ Αυτό το μικρό πρόσταγμα ήταν άμεσα και μια απέραντη φύση και ένας έντεχνος λόγος, που εκτέλεσε γρηγορότερα και από την σκέψη μας τις μυριάδες ιδιότητες όλων όσων φυτρώνουν.) (Εξαήμερος 5, 10)

Και πάλι, την Πέμπτη Ημέρα:

Ἦλθε πρόσταγμα, καὶ εὐθύς καὶ ποταμοὶ ἐνεργοὶ, καὶ λίμναι γόνιμοι τῶν οἰκείων ἕκαστον αὐτῶν καὶ κατὰ φύσιν γενῶν.

(Ἦρθε πρόσταγμα, και αμέσως έγιναν ενεργά τα ποτάμια, και οι λίμνες γόνιμες, με τα γένη των πλασμάτων που ταίριαζαν στο καθένα, και που τους ήσαν φυσικά.) (Εξαήμερος 7, 1)

Παρομοίως, ο Αγ. Ιωάννης ο Χρυσόστομος στον σχολιασμό του επί της Γένεσης, μας διδάσκει:

Σήμερα ο Θεός περνά επάνω από τα ύδατα και μας δείχνει πως δια του λόγου Του και της προσταγής Του, εμφανίσθηκαν ζωντανά πλάσματα. Ποιος νους, πείτε μου, δύναται να κατανοήσει αυτό το θαύμα; Ποια γλώσσα δύναται επαξίως να υμνήσει τον Δημιουργό; Είπε μονάχα: «βλαστησάτω η γη», και αμέσως την διέγειρε να φέρει καρπούς... Όπως στην γη είπε μόνο το «βλαστησάτω» και εμφανίσθηκε μεγάλη ποικιλία ανθών, χόρτων, και σπόρων, και όλα έγιναν δια μόνου του λόγου Του, έτσι και εδώ, είπε: «εξαγαγέτω τα ύδατα....» και ξαφνικά εμφανίσθηκαν τόσα πολλά είδη ερπετών, τέτοια ποικιλία πτηνών, που είναι αδύνατον να τα απαριθμήσουμε καν με λόγια. (Ομιλίες επί της Γένεσης, Ζ' 3)

Και ξανά γράφει ο άγιος Χρυσόστομος:

Λέγεται, πως ο Θεός πήρε μία μόνο πλευρά: Μα πώς, από αυτή την μία πλευρά, μπόρεσε να σχηματίσει ένα ολοκληρωμένο πλάσμα; Πείτε μου, πώς έγινε η λήψη της πλευράς; Πώς έγινε και δεν ένοιωσε ο Αδάμ αυτήν την αφαίρεση; Τίποτε δεν

μπορείτε να πείτε – αυτό το γνωρίζει μόνο Εκείνος που δημιούργησε.... ο Θεός δεν παρήγαγε κάποιο νέο δημιούργημα, αλλά, λαμβάνοντας από ένα ήδη υπάρχον δημιούργημα Του κάποιο μικρό τμήμα, από αυτό το τμήμα κατασκεύασε ένα ακέραιο πλάσμα. Τι δύναμη είναι αυτή που έχει ο Ύψιστος Τεχνίτης Θεός, ώστε να παράγει από αυτό το μικρό τμήμα (την πλευρά) μια σύνθεση τόσων μελών, να κατασκευάσει τόσα αισθητήρια όργανα, και να σχηματίσει ένα ολόκληρο, τέλειο, και πλήρες ον! (Ομιλίες επί της Γένεσης, ΙΕ' 2-3)

Αν επιθυμείτε, μπορώ να παραθέσω πολλά άλλα εδάφια από το έργο αυτό, που αποδεικνύουν πως ο Άγιος Χρυσόστομος (άλλωστε αυτός δεν είναι ο κατ' εξοχήν Ορθόδοξος ερμηνευτής της Αγίας Γραφής;) παντού ερμηνεύει το ιερό κείμενο της Γένεσης όπως αυτό γράφτηκε, πιστεύοντας πως δεν ήταν τίποτε περισσότερο από ένα πραγματικό ερπετό (μέσω του οποίου μίλησε ο Διάβολος) εκείνο που δέλεασε τους πρώτους γονείς μας στον Παράδεισο, και πως ο Θεός πράγματι έφερε όλα τα ζώα ενώπιον του Αδάμ προκειμένου εκείνος να τους δώσει ονόματα, και «τα ονόματα που τους έδωσε ο Αδάμ παραμένουν έως την σήμερα ημέρα» (Ομιλία ΙΔ', 5).

[Σύμφωνα όμως με την εξελικτική διδασκαλία, πολλά από τα ζώα είχαν εκλείψει πριν από την εποχή του Αδάμ – οφείλουμε τότε να πιστέψουμε πως ο Αδάμ δεν ονομάτισε «όλα τα θηρία» (Γένεσις 2:19) αλλά μόνο το υπόλειμμα τους;]

Λέει ο Αγ. Ιωάννης ο Χρυσόστομος, μιλώντας για τους ποταμούς του Παραδείσου:

Είναι πιθανό, για κάποιον που αγαπά να εκδηλώνει την δική του σοφία, να μην παραδέχεται πως οι ποταμοί ήσαν αληθινοί ποταμοί, ή πως τα ύδατα είναι πραγματικά ύδατα, αλλά να ενσταλάξουν μέσα σε εκείνους που επιτρέπουν τον εαυτό τους να τους ακούει την πληροφορία πως αυτά (υπό τα ονόματα ποταμών και υδάτων)

αντιπροσωπεύουν κάτι άλλο. Όμως εγώ σας εκλιπαρώ, ας μην δώσουμε σημασία σ' αυτούς τους ανθρώπους. Ας φράξουμε την ακοή μας απέναντί τους, και ας πιστέψουμε την Θεία Γραφή, και, ακολουθώντας αυτά που εγγράφονται εκεί, ας προσπαθήσουμε να διατηρήσουμε μέσα στην ψυχή μας δόγματα σοβαρά. (Ομιλίες επί της Γένεσης, ΙΓ' 4)

Χρειάζεται να παραθέσω περισσότερα από αυτόν τον ιερό Πατέρα; Σαν τον Μέγα Βασίλειο και τον Άγιο Εφραίμ, μας προειδοποιεί:

Το να μην πιστεύουμε αυτά που περιέχει η Αγία Γραφή, αλλά να εισάγουμε κάτι άλλο, από τον νου του καθενός μας, αυτό πιστεύω πως υποβάλλει εκείνους που αποτολμούν τέτοιο πράγμα σε μεγάλο κίνδυνο. (Ομιλίες επί της Γένεσης, ΙΓ' , 3)

Πριν προχωρήσω, θα αναφερθώ εν συντομία σε μια αντίρρηση που έχω ακούσει από εκείνους που υπεραμύνονται της εξέλιξης: ισχυρίζονται πως αν κανείς εκλάβει όλη την Αγία Γραφή «όπως έχει γραφεί», το μόνο που θα κάνει είναι να γελοιοποιήσει τον εαυτό του. Λένε, πως αν πρέπει υποχρεωτικά να πιστέψουμε πως ο Αδάμ όντως κατασκευάστηκε από το χώμα, και η Εύα από το πλευρό του Αδάμ, τότε δεν θα είμαστε υποχρεωμένοι να πιστέψουμε πως ο Θεός έχει και «χέρια», και πως «περπατάει» μέσα στον Παράδεισο, και παρόμοιες ανοησίες;

Μια τέτοια αντίρρηση δεν θα μπορούσε να είχε προβληθεί από κάποιον που θα είχε διαβάσει έστω και ένα σχολιασμό των αγίων Πατέρων επί του βιβλίου της Γένεσης. Όλοι οι άγιοι Πατέρες διακρίνουν ανάμεσα σε εκείνα που λέγονται για την Δημιουργία – τα οποία πρέπει να εκλαμβάνονται «όπως έχουν γραφεί» (εκτός αν είναι προφανής η μεταφορική έννοια ή το σχήμα λόγου, όπως π.χ. «ο ήλιος έγνω την δύσιν αυτού» στους

Ψαλμούς, αλλά αυτό σίγουρα δεν χρειάζεται διευκρίνιση παρά μόνο σε παιδιά) – και εκείνα που λέγονται για τον Θεό, τα οποία πρέπει να εκλαμβάνονται (όπως μας λέει επανειλημμένα ο Άγιος Χρυσόστομος) «με τρόπο που αρμόζει στον Θεό». Για παράδειγμα, γράφει ο Αγ. Χρυσόστομος:

Όταν ακούτε, αγαπητοί, πως ο Θεός 'εφύτευσε Παράδεισο ανατολικά στην Εδέμ', να κατανοείτε την λέξη 'εφύτευσε' όπως αρμόζει στον Θεό, δηλαδή, πως Εκείνος το πρόσταξε. Αλλά όσο για τις λέξεις που ακολουθούν, να πιστέψετε επακριβώς πως ο Παράδεισος δημιουργήθηκε και μάλιστα στο ακριβές εκείνο σημείο που η Γραφή του απέδωσε. (Ομιλίες επί της Γένεσης, ΙΓ', 3)

Ο Άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός διευκρινίζει ξεκάθαρα πως η αλληγορική ερμηνεία του Παραδείσου ανήκει σε αίρεση – εκείνη των Ωριγενιστών:

«Αυτοί εξηγούν τον παράδεισο, τον ουρανό, και όλα τα άλλα, με αλληγορική έννοια.» (Επί των Αιρέσεων, 64)

Πώς λοιπόν να κατανοήσουμε τους Πατέρες εκείνους με την βαθύτατη πνευματικότητα, οι οποίοι ερμηνεύουν το βιβλίο της Γένεσης και άλλες ιερές Γραφές με πνευματικό ή μυστικό τρόπο; Αν εμείς δεν είχαμε απομακρυνθεί τόσο πολύ από την Πατερική κατανόηση της Γραφής, αυτό δεν θα αποτελούσε πρόβλημα για μας, διότι το ίδιο κείμενο της Αγίας Γραφής είναι αληθινό «όπως έχει γραφεί», αλλά έχει επίσης και την πνευματική του ερμηνεία. Ορίστε τι λέει ο μεγάλος Πατέρας της ερήμου, ο Μέγας Μακάριος, ένας διορατικός άγιος ο οποίος ανέστησε νεκρό :

Το ότι σφραγίσθηκε ο Παράδεισος και ένα Χερουβείμ διατάχθηκε να εμποδίσει τον άνθρωπο να εισέλθει, δια φλογίνης ρομφαίας: από αυτό, εμείς πιστεύουμε πως υπό την έννοια του ορατού ήταν πράγματι έτσι, όπως είχε γραφεί, αλλά ταυτόχρονα διαπιστώνουμε πως αυτό συμβαίνει και μυστικά, μέσα σε κάθε ψυχή. (Επτά Ομιλίες, Δ' 5)

Οι σύγχρονοι «Πατερικοί μελετητές» – που προσεγγίζουν τους αγίους Πατέρες, όχι σαν ζωντανές βρύσες της Παράδοσης αλλά σαν νεκρές «ακαδημαϊκές πηγές» – μοιραία παρερμηνεύουν αυτό το πολύ σημαντικό σημείο. Ο κάθε Ορθόδοξος Χριστιανός που βιώνει την παράδοση των αγίων Πατέρων γνωρίζει, πως όταν ένας άγιος Πατέρας ερμηνεύει κάποιο εδάφιο της Αγίας Γραφής (πνευματικά ή αλληγορικά), δεν σημαίνει ως εκ τούτου πως αρνείται την κυριολεκτική του έννοια, την οποία υποθέτει πως ο αναγνώστης γνωρίζει αρκετά ώστε να την αποδέχεται. Θα σας δώσω ένα ξεκάθαρο παράδειγμα αυτού που σας λέω:

Ο θεός Γρηγόριος ο Θεολόγος, στην Ομιλία του «Εις τα Θεοφάνεια» γράφει τα εξής σε ό,τι αφορά το Δένδρο της Γνώσεως:

Το δένδρο ήταν – κατά την άποψή μου – η Θεωρία, εις την οποίαν είναι ασφαλές να εισέλθουν μόνο εκείνοι που έχουν φθάσει στην ωριμότητα της συνήθειας. (Ομιλία Εις τα Θεοφάνεια, ΙΒ)

Πρόκειται εδώ για μια βαθυστόχαστη ερμηνεία, και εγώ δεν γνωρίζω ούτε ένα εδάφιο από τα κείμενα του Πατρός αυτού που να αναφέρει συγκεκριμένα πως αυτό το δένδρο ήταν και στην κυριολεξία δένδρο, «όπως έχει γραφεί». Να θεωρηθεί, λοιπόν, «ανοικτό ζήτημα» (όπως θα το χαρακτήριζαν οι ακαδημαϊκοί μελετητές μας), το αν ο άγιος «αλληγόρισε» ολόκληρη την ιστορία του Αδάμ και του Παραδείσου;

Βέβαια, γνωρίζουμε από άλλα κείμενα του Αγίου Γρηγορίου πως δεν «αλληγόρισε» τον Αδάμ και τον Παράδεισο. Αλλά, το πιο σημαντικό είναι πως έχουμε την άμεση μαρτυρία

ενός άλλου μεγάλου Πατέρα, σχετικά με αυτό καθ' εαυτό το ζήτημα της ερμηνείας του Αγίου Γρηγορίου για το Δένδρο της Γνώσης.

Πριν όμως παραθέσω την μαρτυρία αυτή, πρέπει να βεβαιωθώ πως συμφωνείτε μαζί μου επί μιας βασικής αρχής για την ερμηνεία των Πατερικών κειμένων. Όταν παραδίδουν την διδασκαλία της Εκκλησίας, οι άγιοι Πατέρες (εφ' όσον είναι γνήσιοι άγιοι Πατέρες και όχι απλώς εκκλησιαστικοί συγγραφείς αμφιβόλου κύρους) **δεν** έχουν αντιφάσεις μεταξύ τους, ακόμα και αν στην δική μας ισχνή αντίληψη φαίνεται να υπάρχουν αντιφάσεις μεταξύ τους. Ο ακαδημαϊκός ορθολογισμός είναι εκείνος που ρίχνει τον ένα Πατέρα εναντίον του άλλου, που εντοπίζει την «επιρροή» του ενός επί του άλλου, που τους διαιρεί σε «σχολές» και «φατρίες», και που βρίσκει «αντιφάσεις» ανάμεσά τους. Όλα αυτά είναι ξένα προς την Ορθόδοξη κατανόηση των αγίων Πατέρων. Για μας, η Ορθόδοξη διδασκαλία των αγίων Πατέρων είναι μία και μόνη ολότητα, και εφ' όσον η ολότητα της Ορθοδόξου διδασκαλίας προφανώς δεν εμπεριέχεται σε ένα και μόνο Πατέρα (καθ' ότι όλοι οι Πατέρες είναι άνθρωποι και συνεπώς περιορισμένοι), βρίσκουμε κάποια τμήματά της στον ένα Πατέρα και κάποια άλλα σε άλλον Πατέρα, και ο ένας Πατέρας αποσαφηνίζει κάτι που είναι ασαφές σε άλλον Πατέρα, και δεν είναι καν πρωταρχικής σημασίας για μας το «ποιός είπε τι», φτάνει μόνο να είναι Ορθόδοξο και εναρμονισμένο με την συνολική Πατερική διδασκαλία. Είμαι βέβαιος πως θα συμφωνείτε μαζί μου επί της αρχής αυτής, και πως δεν θα εκπλαγείτε, τώρα που θα παρουσιάσω μια ερμηνεία των λόγων του Αγίου Γρηγορίου του Θεολόγου από ένα μεγάλο άγιο Πατέρα, ο οποίος έζησε χίλια χρόνια μετά από αυτόν, δηλαδή, τον Άγιο Γρηγόριο τον Παλαμά, Αρχιεπίσκοπο Θεσσαλονίκης.

Εναντίον του Αγ. Γρηγορίου του Παλαμά, και των άλλων ησυχαστών Πατέρων οι οποίοι δίδασκαν το αληθινό Ορθόδοξο δόγμα του Θαβώρειου Ακτίστου Φωτός, ορθώθηκε ο Δυτικός ορθολογιστής Βαρλαάμ. Επωφελούμενος από το γεγονός ότι ο Αγ. Μάξιμος ο Ομολογητής σε ένα κείμενό του είχε αποκαλέσει το Φως της Μεταμορφώσεως ένα «σύμβολο της θεολογίας», ο Βαρλαάμ δίδασκε πως αυτό το Φως δεν ήταν κάποια έκφανση της Θεότητας, αλλά μόνο κάτι σωματικό· πως δεν ήταν «κυριολεκτικά» Θείο Φως, αλλά μόνο ένα «σύμβολό» του. Αυτό ανάγκασε τον Αγ. Γρηγόριο τον Παλαμά να δώσει μια απάντηση που θα διευκρίνιζε για μας την σχέση ανάμεσα στην «συμβολική» και την «κυριολεκτική» ερμηνεία της Αγίας Γραφής, και ειδικά σε ό,τι αφορά το κείμενο του Αγ. Γρηγορίου του Θεολόγου που παρέθεσα προηγουμένως. Αναφέρει πως ο Βαρλαάμ, καθώς και άλλοι, δεν βλέπουν πως ο Μάξιμος – ο σοφός σε Θεία ζητήματα – έχει αποκαλέσει το Φως της Μεταμορφώσεως του Κυρίου «σύμβολο της θεολογίας» μόνο κατ' αναλογίαν και με την πνευματική του σημασία. Μάλιστα σε μια θεολογία που είναι αναλογική και προορισμένη να μας εξυψώσει, τα αντικείμενα που έχουν ύπαρξη αφ' εαυτού τους γίνονται τα ίδια (στην πράξη και στα λόγια) «σύμβολα» κατ' ομωνυμία. Κατ' αυτήν την έννοια λοιπόν ο Αγ. Μάξιμος αποκαλεί το Φως αυτό «σύμβολο»..... Παρομοίως, ο Γρηγόριος ο Θεολόγος έχει αποκαλέσει το δένδρο της γνώσεως του καλού και του κακού «Θεωρία», έχοντας (μέσα από την δική του θεωρία) εκλάβει αυτό ως σύμβολο αυτής της Θεωρίας που σκοπό έχει να μας εξυψώσει. Όμως δεν εξυπακούεται πως αυτό που περιλαμβάνει είναι μια πλάνη ή ένα σύμβολο που δεν έχει δική του ύπαρξη. Διότι ο θείος Μάξιμος εξ' ίσου κάνει τον Μωϋσή «σύμβολο» της δικαιοσύνης, και τον προφήτη Ηλία το «σύμβολο» της προόρασης! Μήπως θα έπρεπε να υποθέσουμε

πως και αυτοί δεν είχαν υπάρξει στην πραγματικότητα, αλλά είχαν απλώς εφευρεθεί συμβολικά; Δεν θα μπορούσε ο Πέτρος να γίνει «σύμβολο» πίστεως (για όποιον επιθυμεί να εξυψωθεί στην Θεωρία), και ο Ιάκωβος «σύμβολο» της ελπίδας και ο Ιωάννης «σύμβολο» της αγάπης; (Υπέρ των Αγίων Ησυχαστών, Β' Τριάς, 3:21-22.)

Θα μπορούσε κανείς να παρουσιάσει πολλαπλάσια τέτοια αποσπάσματα, τα οποία δείχνουν τι όντως δίδασκαν οι άγιοι Πατέρες σχετικά με την ερμηνεία της Αγίας Γραφής, και ειδικά του βιβλίου της Γένεσης, όμως έχω ήδη παραθέσει αρκετά, ώστε να είναι προφανές ότι η γνήσια Πατερική διδασκαλία επί του θέματος αυτού παρουσιάζει σοβαρές δυσκολίες σε εκείνους που επιθυμούν να ερμηνεύσουν το βιβλίο της Γένεσης σύμφωνα με τις σύγχρονες ιδέες και την σύγχρονη «σοφία», και πράγματι, η Πατερική ερμηνεία καθιστά αδύνατη την εναρμόνιση της αφήγησης της Γένεσης με την θεωρία της Εξέλιξης, η οποία απαιτεί μια εξ' ολοκλήρου «αλληγορική» ερμηνεία του κειμένου σε πολλά σημεία όπου η Πατερική ερμηνεία δεν το επιτρέπει. Η διδασκαλία πως ο Αδάμ δημιουργήθηκε όχι από το χώμα, αλλά από την διαμόρφωση κάποιου άλλου πλάσματος, είναι μια πρωτόγνωρη διδαχή, εντελώς ξένη προς την Ορθοδοξία.

Στο σημείο αυτό, ένας «Ορθόδοξος εξελικτής» ίσως να προσπαθήσει να διασώσει την θέση του (δηλ. να πιστεύει και στην μοντέρνα θεωρία της εξέλιξης και στην Πατερική διδασκαλία), με έναν εκ των δύο ακόλουθων τρόπων:

1. Πιθανόν να προσπαθήσει να ισχυρισθεί πως σήμερα γνωρίζουμε περισσότερα από τους αγίους Πατέρες για την φύση, και συνεπώς μπορούμε πράγματι να ερμηνεύσουμε το βιβλίο της Γένεσης πιο καλά από αυτούς. Όμως ακόμα και ένας «Ορθόδοξος εξελικτής» γνωρίζει πως το βιβλίο της Γένεσης δεν είναι μια επιστημονική πραγματεία, αλλά ένα θεόπνευστο έργο περί κοσμογονίας και θεολογίας. Είναι προφανές λοιπόν, πως η ερμηνεία μιας θεόπνευστης Γραφής είναι έργο θεοφόρων θεολόγων και όχι φυσικών επιστημόνων, οι οποίοι κανονικά δεν γνωρίζουν ούτε τις βασικές αρχές μιας τέτοιας ερμηνείας. Είναι αλήθεια, πως παρουσιάζονται πολλά «δεδομένα» της φύσης. Όμως πρέπει να σημειωθεί προσεκτικά πως αυτά τα δεδομένα δεν είναι δεδομένα όπως μπορούμε να τα παρατηρήσουμε σήμερα, αλλά ένα εντελώς ειδικό είδος δεδομένων, όπως: η δημιουργία του ουρανού και της γης, όλων των πλασμάτων και όλων των φυτών, και του πρώτου ανθρώπου. Έχω ήδη επισημάνει πως οι άγιοι Πατέρες διδάσκουν με αρκετή σαφήνεια πως η δημιουργία του πρώτου ανθρώπου Αδάμ -παραδείγματος χάριν- είναι αρκετά διαφορετική από την γενεαλογία των ανθρώπων σήμερα, και πως η επιστήμη μόνο αυτούς μπορεί να παρατηρήσει, ενώ για τον Αδάμ έχει να μας προτείνει μονάχα φιλοσοφικούς συλλογισμούς, και όχι επιστημονική γνώση. Σύμφωνα με τους αγίους Πατέρες, έχουμε την δυνατότητα να γνωρίζουμε κάτι για αυτόν τον πρωτο-δημιουργημένο κόσμο, αλλά η γνώση αυτή δεν είναι προσιτή στην φυσική επιστήμη. Θα αναπτύξω αυτό το ζήτημα ακόμα περισσότερο, αργότερα.

2. Εναλλακτικά, ο «Ορθόδοξος εξελικτής» (προκειμένου να διατηρήσει την αδιαμφισβήτητη Πατερική ερμηνεία έστω ορισμένων γεγονότων που περιγράφονται στην Γένεση), πιθανόν να αρχίσει να κάνει αυθαίρετες τροποποιήσεις της ίδιας της θεωρίας της εξέλιξης, προκειμένου να την κάνει να «εφαρμόζει» στο κείμενο της Γένεσης. Έτσι, ο ένας «Ορθόδοξος εξελικτής» πιθανόν να αποφασίσει πως η δημιουργία του πρώτου ανθρώπου πρέπει να είναι μια «ειδική δημιουργία», που δεν ταιριάζει στο γενικό σχέδιο της υπόλοιπης δημιουργίας, οπότε έτσι θα μπορέσει να αποδεχθεί την

Γραφική αφήγηση της δημιουργίας του Αδάμ λίγο-πολύ «όπως έχει γραφεί», ενώ ταυτόχρονα να αποδέχεται τις υπόλοιπες Έξι Ημέρες Δημιουργίας σύμφωνα με την «εξελικτική επιστήμη». Ένας άλλος «Ορθόδοξος εξελικτής» πάλι θα μπορούσε να αποδεχθεί την «εξέλιξη» του ανθρώπου από κατώτερα πλάσματα, διευκρινίζοντας πως ο Αδάμ – ο «πρώτος εξελιχθείς άνθρωπος» – εμφανίστηκε μόλις πρόσφατα (στην εξελικτική κλίμακα των «εκατομμυρίων ετών»), διατηρώντας έτσι την ιστορική τουλάχιστον πραγματικότητα του Αδάμ και των άλλων Πατριαρχών, καθώς και την παγκοσμίως τηρούμενη Πατερική άποψη (για την οποία μπορώ να μιλήσω σε κάποια άλλη επιστολή, αν επιθυμείτε) πως ο Αδάμ δημιουργήθηκε πριν από περίπου 7.500 χρόνια. Είμαι βέβαιος πως θα συμφωνήσετε μαζί μου, πως τέτοιου είδους ορθολογιστικά τεχνάσματα είναι μάλλον ανόητα και μάταια. Αν η υφήλιος «εξελίσσεται» -όπως μας διδάσκει η σύγχρονη φιλοσοφία- τότε ο άνθρωπος εξελίσσεται μαζί της, και εμείς οφείλουμε να αποδεχθούμε οτιδήποτε μας λέει η παντογνώστρια «επιστήμη» για την ηλικία του ανθρώπου. Όμως αν η Πατερική διδασκαλία είναι η σωστή, τότε θα είναι σωστή σε ό,τι αφορά τον άνθρωπο και την υπόλοιπη Δημιουργία.

Αν μπορείτε να μου εξηγήσετε πώς μπορεί κανείς να αποδεχθεί την Πατερική ερμηνεία του βιβλίου της Γένεσης και να πιστεύει παρά ταύτα στην Εξέλιξη, θα σας ακούσω ευχαρίστως, όμως, θα είστε υποχρεωμένοι να μου δώσετε καλύτερες επιστημονικές αποδείξεις για την Εξέλιξη από αυτές που υπάρχουν μέχρι στιγμής, επειδή για τον αντικειμενικό και απαθή παρατηρητή η «επιστημονική απόδειξη» για την Εξέλιξη είναι υπερβολικά αδύναμη.

«Δια του Ανθρώπου εισήλθε ο Θάνατος»

Επί τέλους φτάνω τώρα στα δύο πιο σημαντικά ερωτήματα που προκύπτουν από την θεωρία της Εξέλιξης: την φύση του πρωτο-δημιουργημένου κόσμου, και την φύση του πρωτο-δημιουργημένου ανθρώπου Αδάμ.

Πιστεύω πως ορθά εκφράσατε την Πατερική διδασκαλία όταν είπατε **«Τα ζώα διεφθάρσαν εξ αιτίας του Ανθρώπου» ο νόμος της ζούγκλας είναι το αποτέλεσμα της Πτώσης του Ανθρώπου**». Επίσης συμφωνώ μαζί σας -όπως ήδη ανέφερα- πως ο άνθρωπος, από σωματικής απόψεως είναι συνδεδεμένος, και αποτελεί οργανικό τμήμα, ολόκληρης της ορατής Δημιουργίας, και αυτό βοηθά να κατανοήσουμε πώς ολόκληρη η Κτίση έπεσε μαζί με τον άνθρωπο στον Θάνατο και στην Φθορά. Όμως εσείς έχετε την εντύπωση πως αυτό αποτελεί απόδειξη της εξέλιξης, δηλαδή, απόδειξη πως το σώμα του ανθρώπου εξελίχθηκε από κάποιο άλλο πλάσμα! Αν όντως ίσχυε αυτό, σίγουρα θα το γνώριζαν και οι θεόπνευστοι Πατέρες, και εμείς δεν θα ήμασταν αναγκασμένοι να περιμένουμε να το ανακαλύψουν οι άθεοι φιλόσοφοι του 18^{ου} και του 19^{ου} αιώνα, να μας το πληροφορήσουν εκείνοι! Όχι, οι άγιοι Πατέρες πίστευαν μεν πως ολόκληρη η Δημιουργία εξέπεσε μαζί με τον Αδάμ, αλλά δεν πίστευαν πως ο Αδάμ «εξελίχθηκε» από κάποιο άλλο πλάσμα. Γιατί λοιπόν να πιστέψω εγώ διαφορετικά από τους άγιους Πατέρες;

Τώρα έρχομαι σε ένα πολύ σημαντικό σημείο: Ρωτάτε: **«Πώς γίνεται, να έχει επιφέρει την φθορά και τον νόμο της ζούγκλας στα ζώα η Πτώση του Αδάμ, αφού τα ζώα δημιουργήθηκαν πριν από τον Αδάμ; Γνωρίζουμε πως τα ζώα πέθαιναν, σκότωναν και καταβρόχθιζαν το ένα το άλλο, από την πρώτη εμφάνισή τους επί της γης, και όχι μετά από την εμφάνιση του ανθρώπου.»**

Αυτό, πώς το γνωρίζετε; Είστε σίγουρος πως αυτό διδάσκουν οι άγιοι Πατέρες; Εσείς εξηγείτε την άποψή σας, όχι με παραπομπές σε αγίους Πατέρες, αλλά παραθέτοντας μια φιλοσοφία περί «Χρόνου». Βεβαίως συμφωνώ μαζί σας πως ο Θεός είναι εκτός Χρόνου, και πως για τον Θεό, όλα είναι «Παρόν». Όμως αυτό το δεδομένο δεν αποτελεί απόδειξη ότι τα ζώα (τα οποία πέθαναν εξ' αιτίας του Αδάμ) πέθαναν πριν από την Πτώση του. Τι λένε οι άγιοι Πατέρες;

Είναι αλήθεια, πως οι περισσότεροι άγιοι Πατέρες αναφέρονται στα ζώα ως ήδη φθαρτά και θνητά, όμως αναφέρονται στην πτωτική τους κατάσταση. Ποιά όμως ήταν η κατάστασή τους πριν από την παράβαση του Αδάμ;

Υπάρχει μια πολύ σημαντική ένδειξη για το ζήτημα αυτό, στον σχολιασμό της Γένεσης του Αγ. Εφραίμ του Σύρου. Αναφερόμενος στα «δέρματα» που έφτιαξε ο Θεός για τον Αδάμ και την Εύα μετά την παρακοή τους, ο Αγ. Εφραίμ γράφει:

«Δύναται κανείς να υποθέσει πως οι προπάτορες, καθώς άγγιζαν την οσφύν τους με τα χέρια και διαπίστωναν πως ήσαν ζωσμένοι με ένδυμα από ζώα σκοτωμένα, πιθανόν έτσι, μπροστά στα ίδια τους τα μάτια να διέκριναν πως δύνανται να φάνε το κρέας αυτών, να σκεπασθούν με τα δέρματα αυτών, και στον θάνατο αυτών να διακρίνουν και τον θάνατο του ιδίου του σώματός τους. (Σχολιασμός επί της Γένεσης, κεφ.3)

Θα αναπτύξω πιο κάτω την Πατερική διδασκαλία περί της αθανασίας του Αδάμ πριν από την παράβαση, όμως εδώ με ενδιαφέρει μόνο το ζήτημα του κατά πόσο τα ζώα πέθαιναν πριν από την Πτώση. Γιατί να προτείνει ο Αγ. Εφραίμ πως ο Αδάμ θα μάθαινε για τον θάνατο βλέποντας τον θάνατο των ζώων, αν είχε ήδη δει τον θάνατο στα ζώα πριν από την παράβασή του (την οποία σίγουρα είχε δει, σύμφωνα με την εξελικτική άποψη); Πάντως, αυτό είναι μόνο μια προτεινόμενη ιδέα. Υπάρχουν άλλοι Πατέρες οι οποίοι ομιλούν μάλλον οριστικά επί του θέματος, όπως θα σας δείξω εντός ολίγου.

Πρώτα όμως θέλω να σας ρωτήσω: Αν είναι αλήθεια -όπως λέτε- πως τα ζώα πέθαιναν και η Δημιουργία ήταν ήδη φθαρτή πριν από την παράβαση του Αδάμ, τότε πώς γίνεται ο Θεός να «επιθεωρεί» την Δημιουργία Του μετά από κάθε μία από τις Ημέρες της Δημιουργίας και να λέει ότι όλα ήσαν «καλά λίαν», και αφού δημιούργησε τα ζώα την Πέμπτη και την Έκτη Ημέρα, να λέει ότι «είδε πως ήταν όλα καλά λίαν», και στο τέλος των Έξι Ημερών, μετά την δημιουργία του Ανθρώπου, «και είδεν ο Θεός τα πάντα, όσα εποίησε, και ιδού καλά λίαν. και εγένετο εσπέρα και εγένετο πρωί, ημέρα έκτη». Πώς γίνεται να ήσαν όλα «καλά», αν ήσαν ήδη θνητά και φθαρτά, αντίθετα με το σχέδιο που είχε ο Θεός γι' αυτά;

Οι Θείες Λειτουργίες της Ορθοδόξου Εκκλησίας περιέχουν πολλά συγκινητικά εδάφια με θρήνους για την «φθαρμένη Δημιουργία», καθώς και εκφράσεις χαράς, για το ότι ο Χριστός, διά της Αναστάσεώς Του, έχει «ανακαλέσει την φθαρμένη Δημιουργία»; Πώς γίνεται να βλέπει ο Θεός αυτήν την αξιοθρήνητη κατάσταση της Δημιουργίας και να την αποκαλεί «καλή λίαν»; Και πάλι, διαβάζουμε στο ιερό κείμενο της Γένεσης: **29 καὶ εἶπεν ὁ Θεός· ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν πάντα χόρτον σπόριμον σπείρον σπέρμα, ὃ ἐστὶν ἐπάνω πάσης τῆς γῆς, καὶ πᾶν ξύλον, ὃ ἔχει ἐν ἑαυτῷ καρπὸν σπέρματος σπορίμου, ὑμῖν ἔσται εἰς βρώσιν· 30 καὶ πᾶσι τοῖς θηρίοις τῆς γῆς καὶ πᾶσι τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ καὶ παντὶ ἔρπετῷ ἔρποντι ἐπὶ τῆς γῆς, ὃ ἔχει ἐν ἑαυτῷ ψυχὴν ζωῆς, καὶ πάντα χόρτον χλωρὸν εἰς βρώσιν. καὶ ἐγένετο οὕτως (Γένεσις, 1:29,30)**

Γιατί λοιπόν, αφού τα ζώα αλληλοτρώνονταν πριν από την Πτώση -όπως ισχυρίζεσθε- να δώσει ο Θεός «πᾶσι τοῖς θηρίοις τῆς γῆς καὶ πᾶσι τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ καὶ παντὶ ἔρπετῶ ἔρποντι ἐπὶ τῆς γῆς» (ἐκ των οποίων σήμερα πολλά είναι αποκλειστικά σαρκοβόρα) μόνο «πάντα χόρτον κλωρὸν εἰς βρώσιν»;

Ήταν μόνο πολύ μετά από την παράβαση του Αδάμ, όταν εἶπε ο Θεός στον Νώε: «καὶ πάν ἔρπετόν, ὃ ἔστι ζῶν, ὑμῖν ἔσται εἰς βρώσιν· ὡς λάχανα χόρτου δέδωκα ὑμῖν τὰ πάντα.» (Γένεσις 9:3). Δεν διαισθάνεστε ἐδῶ την παρουσία ενός μυστηρίου, που μέχρι τώρα σας ἔχει διαφύγει ἐπειδὴ ἐπιμένετε να ἐρμηνεύετε το ἱερό κείμενο της Γένεσης μέσω της σύγχρονης ἐξελικτικῆς φιλοσοφίας, η οποία δεν παραδέχεται πως τα ζώα θα μπορούσαν κάποτε να εἶχαν ἀλλιώτικη φύση ἀπὸ ἐκείνη που κατέχουν σήμερα; Οἱ ἅγιοι Πατέρες ὁμως διδάσκουν σαφέστατα πως τα ζώα (καὶ ο ἄνθρωπος) ἦταν διαφορετικά πριν ἀπὸ την παράβαση του Αδάμ! Ἐτσι, ο Ἀγ. Ἰωάννης ο Χρυσόστομος γράφει:

Εἶναι σαφές, πως ο ἄνθρωπος στην ἀρχὴ εἶχε ἀπόλυτη κυριαρχία ἐπάνω στα ζώα.... το ὅτι τώρα ὁμως φοβόμαστε καὶ τρέμουμε τα θηρία καὶ δεν ἔχουμε πλέον κυριαρχία ἐπάνω τους, δεν το ἀρνούμαι.... Στην ἀρχὴ δεν ἦταν ἔτσι, ἀλλά, τα θηρία ἐφοβούντο καὶ ἔτρεμαν καὶ ἦσαν ὑποταγμένα στον κύριό τους. Ὅταν ὁμως ἐξ αἰτίας της ἀνυπακοῆς ἀπώλεσε την τόλμη του, τότε σμικρύνθηκε καὶ το κύρος του. Για το ὅτι ὅλα τα ζώα ἦσαν ὑποταγμένα στον ἄνθρωπο, ἀκούστε τι λέει η Γραφή: 19καὶ ἤγαγεν αὐτὰ πρὸς τὸν Ἄδὰμ, ἰδεῖν τί καλέσει αὐτά..... (Γένεσις 2:19) Καὶ ἐκεῖνος, βλέποντας τα θηρία πλησίον του, δεν ἔτρεξε μακρὰ τους ἀλλά σαν ἄλλος κύριος δίνει ονόματα στους ὑπηρέτες που εἶναι ὑποταγμένοι σ' αὐτόν, ἐφ' ὅσον ἐκεῖνος ἔδωσε ονόματα σε ὅλα τα ζώα.... Αυτό εἶναι ἀρκετὴ ἀπόδειξη πως τα θηρία δεν ἦσαν τρομακτικά για τον ἄνθρωπο. Ὅμως ὑπάρχει καὶ ἄλλη μια ἀπόδειξη, ὄχι λιγότερο δυνατὴ, καὶ ἀκόμα πιο σαφῆς. Ποιά; Μα, η συνομιλία του ὄφεως με την γυναῖκα. Ἀν τα θηρία ὄντως τρόμαζαν τον ἄνθρωπο, τότε, βλέποντας τον ὄφι η γυναῖκα δεν θα εἶχε σταματήσει κοντά του, δεν θα εἶχε ἀκολουθήσει την συμβουλή του, δεν θα συζητούσε μαζί του τόσο ἀφοβα, ἀλλά, μόλις τον ἀντίκρυζε θα την εἶχε κυριεύσει ο φόβος καὶ θα ἔφευγε τρέχοντας ἀπὸ κοντά του. Καὶ ὁμως, να που συζητᾶ μαζί του καὶ δεν φοβάται. Ἄρα, τότε δεν ὑπῆρχε ἀκόμα οποιοςδήποτε φόβος. (Ὁμιλίες στην Γένεση, 9,4)

Δεν εἶναι σαφές, πως ο Ἀγ. Ἰωάννης ο Χρυσόστομος διαβάσει το πρῶτο μέρος του κειμένου της Γένεσης «ὅπως ἔχει γραφεί», δηλαδή σαν μια ἐξιστόρηση της κατάστασης του Ἀνθρώπου καὶ της Δημιουργίας πριν ἀπὸ την παράβαση του Αδάμ, ὅταν ο ἄνθρωπος καὶ τα ζώα ἦσαν ἀμφοτέρω ἀλλιώτικοι ἀπ' ὅτι εἶναι τώρα;

Παρομοίως, ο Ἀγ. Ἰωάννης ο Δαμασκηνός μας λέει:

Εκείνο τον καιρὸ η γη βλάστησε καρπούς ἀφ' ἐαυτοῦ της, για τις ἀνάγκες των ζώων που ἦσαν ὑποταγμένα στον ἄνθρωπο, καὶ δεν ὑπῆρχαν οὔτε βίαιες βροχές ἐπὶ της γης, οὔτε χειμωνιάτικες θύελλες. Ὅμως μετὰ ἀπὸ την Πτώση, ὅταν συγκρίθηκε με τα ἀλόγα ζώα καὶ βρέθηκε να μοιάζει με αὐτά... τότε η Δημιουργία που ἦταν ὑποταγμένη σ' αὐτόν ὀρθώθηκε ἐναντίον αὐτοῦ του κυβερνήτη που εἶχε διορισθεῖ ἀπὸ τον Δημιουργό. (Εἰς την Ὁρθόδοξον Πίστην, Βιβλίον 2, κεφ. 10)

Ἴσως διαμαρτυρηθεῖτε πως στον ἴδιο χώρο, ο Ἀγ. Ἰωάννης ο Δαμασκηνός ἐπίσης ἀναφέρει, σχετικά με την δημιουργία των ζώων, πως «Ὅλα ἦσαν για την κατάλληλη χρῆση του ἀνθρώπου. Ἐκ των ζώων, κάποια ἦσαν για τροφή (ὅπως τα ἐλάφια, τα

πρόβατα, οι γαζέλες και τα παρεμφερή». Αυτό όμως πρέπει να το διαβάσετε με την ανάλογη συνάφεια, καθ' ότι στο τέλος της παραγράφου αυτής διαβάζουμε (όπως εσείς παρατηρήσατε πως ο Θεός δημιούργησε τον άνθρωπο άρσεν και θήλυ, προγνωρίζοντας την παράβαση του Αδάμ) τα εξής:

Ο Θεός γνώριζε τα πάντα, πριν αυτά καν δημιουργηθούν, και είχε δει πως ο άνθρωπος μέσα από την ελευθερία του θα έπεφτε και θα παραδινόταν στην φθορά. Και όμως, έφτιαξε όλα τα πράγματα που είναι στον ουρανό και την γη και τα ύδατα, για τις ανάλογες ανάγκες του ανθρώπου.

Δεν το βλέπετε μέσα στις Ιερές Γραφές και στους αγίους Πατέρες, πως ο Θεός δημιουργεί πλάσματα ώστε αυτά να είναι χρήσιμα στον άνθρωπο, ακόμα και στην πτωτική του κατάσταση; Δεν τα δημιουργεί όμως σαν ήδη φθαρμένα, και ούτε εφθάρησαν παρά μόνο αφού ο Αδάμ αμάρτησε.

Αλλά ας πάμε τώρα σε ένα άγιο Πατέρα ο οποίος μιλά με πολλή σαφήνεια για την αφθαρσία της Δημιουργίας πριν από την ανυπακοή του Αδάμ: τον Άγιο Γρηγόριο τον Σιναΐτη. Πρόκειται για ένα άγιο Πατέρα υψηλότερης πνευματικότητας και θεολογικής εγκυρότητας, ο οποίος έφτασε στα μέτρα της Θεοπτίας. Στην Ρωσική Φιλοκαλία γράφει: **Η νυν υπάρχουσα δημιουργία δεν είχε δημιουργηθεί εξ αρχής φθαρτή, αλλά αργότερα υπέπεσε στην φθορά, έχοντας υποταγεί στην ματαιοδοξία -σύμφωνα με την Γραφή- απρόθυμα μεν, αλλά εξ αιτίας εκείνου, του Αδάμ, ο οποίος την υπέταξε με την ελπίδα της ανακαίνισης του Αδάμ ο οποίος είχε υποταγεί στην φθορά. (Προς Ρωμαίους 8:20) Εκείνος ο οποίος ανακαίνισε και αγίασε τον Αδάμ ανακαίνισε και την Δημιουργία, όμως δεν την έχει απαλλάξει ακόμα από την φθορά. (Κεφάλαια περί Εντολών και Δογμάτων, 11)**

Ακόμη, ο ίδιος Πατήρ μας δίνει καταπληκτικές λεπτομέρειες για την κατάσταση της Δημιουργίας (προ παντός του Παραδείσου) πριν από την παράβαση του Αδάμ:

Η Εδέμ είναι ένας τόπος εις τον οποίον είχε φυτευθεί από τον Θεό κάθε είδος ευδιαστού φυτού. Δεν είναι εντελώς άφθαρτος, ούτε εντελώς φθαρτός.

Τοποθετημένος εν μέσω φθοράς και αφθαρσίας, έχει πάντοτε αφθονία καρπών και είναι γεμάτο από άνθη, και ώριμα, αλλά και ανώριμα. Τα ώριμα δένδρα και καρποί μετατρέπονται σε ευδιαστό χώμα, το οποίο δεν αναδίδει καμμία οσμή φθοράς, όπως κάνουν τα δένδρα αυτού του κόσμου. Αυτό οφείλεται στην πλούσια χάρη του καθαγιασμού ο οποίος συνεχώς εκχέεται εκεί. (του ιδίου, κεφ.10) (Το κείμενο αυτό είναι εκπεφρασμένο στον ενεστώτα, επειδή ο Παράδεισος όπου είχε τοποθετηθεί ο Αδάμ συνεχίζει να υπάρχει, μόνο που δεν είναι ορατός στα κανονικά μας αισθητήρια όργανα.)

Τι έχετε να πείτε για τα κείμενα αυτά; Συνεχίζετε να είστε τόσο σίγουρος, όσο η «ομοιομορφική» εξελικτική φιλοσοφία διδάσκει, δηλαδή, πως η Δημιουργία πριν από την Πτώση ήταν ακριβώς όπως είναι και τώρα, μετά από την Πτώση;

Η Αγία Γραφή μας διδάσκει πως «**ὅτι ὁ Θεὸς θάνατον οὐκ ἐποίησεν**» (Σοφία Σολομώντος 1:13), και ο Αγ. Ιωάννης ο Χρυσόστομος διδάσκει πως:

Καθώς το δημιούργημα έγινε φθαρτό όταν το σώμα σου έγινε φθαρτό, έτσι και όταν το σώμα σου γίνει άφθαρτο, το δημιούργημα θα ακολουθήσει κατόπιν και θα γίνει αντίστοιχο σ' αυτό. (Ομιλίες εις την Προς Ρωμαίους, 14, 5)

Και ο Άγιος Μακάριος ο Μέγας λέει:

Ο Αδάμ τοποθετήθηκε ως κύριος και βασιλέας όλων των πλασμάτων...Μετά όμως από την αιχμαλωσία του, μαζί του αιχμαλωτίσθηκε και η Δημιουργία που τον υπηρετούσε και που ήταν υποταγμένη σ' αυτόν, επειδή μέσω εκείνου ήλθε ο θάνατος να βασιλεύσει πάνω σε κάθε ψυχή. (Ομιλία 11)

Η διδασκαλία των αγίων Πατέρων – αν την αποδεχθούμε «όπως έχει γραφεί» και δεν προσπαθήσουμε να την επανερμηνεύσουμε με την ανθρώπινη σοφία μας – λέει φανερά πως η κατάσταση των πλασμάτων πριν από την παράβαση του Αδάμ ήταν αρκετά διαφορετική από την παρούσα κατάστασή τους. Δεν προσπαθώ να σας πω πως εγώ γνωρίζω ποια ακριβώς ήταν αυτή η κατάσταση. Αυτή η κατάσταση ανάμεσα στην φθορά και την αφθαρσία είναι ένα μυστήριο για μας που ζούμε ολότελα στην φθορά.

Ένας άλλος μεγάλος Ορθόδοξος Πατήρ, ο Άγιος Συμεών ο Νέος Θεολόγος, διδάσκει πως ο νόμος της φύσης που εμείς γνωρίζουμε είναι διαφορετικός από τον νόμο της φύσης πριν από την παράβαση του Αδάμ. Γράφει σχετικά:

Οι λόγοι και οι αποφάσεις του Θεού γίνονται οι νόμοι της φύσης. Συνεπώς, η απόφαση του Θεού που εκφωνήθηκε από Αυτόν ως αποτέλεσμα της ανυπακοής του πρώτου Αδάμ – δηλαδή, η απόφασή Του για θάνατο και φθορά – έγινε ο νέος νόμος της φύσης, αιώνιος και αμετάβλητος. (Ομιλία 38, Ρωσική έκδοση)

Ποιος από εμάς τους αμαρτωλούς μπορεί να περιγράψει πώς ήταν ο «νόμος της φύσης» πριν από την παράβαση του Αδάμ; Είναι βέβαιο πως η φυσική επιστήμη, η οποία είναι εντελώς απορροφημένη με την παρατήρηση της παρούσας κατάστασης της Δημιουργίας, δεν μπορεί να τον ερευνήσει.

Τότε πώς γνωρίζουμε το οτιδήποτε σχετικό με αυτό το θέμα; Προφανώς επειδή ο ίδιος ο Θεός μας έχει αποκαλύψει κάτι από αυτό, μέσω της Ιερής Γραφής. Όμως γνωρίζουμε επίσης -από τα γραπτά του Αγίου Γρηγορίου του Σιναΐτη (και άλλα γραπτά που θα παραθέσω πιο κάτω) – πως ο Θεός αποκάλυψε κάτι εκτός από εκείνο που βρίσκεται μέσα στις Γραφές. Και αυτό με φέρνει στο επόμενο σοβαρότατο ζήτημα που εγείρει η Εξέλιξη.

Η Φύση του Ανθρώπου

Και τώρα έρχομαι στο τελικό και πιο σημαντικό ζήτημα που εγείρεται για την Ορθόδοξη θεολογία από την σύγχρονη θεωρία της Εξέλιξης: την φύση του ανθρώπου, και ειδικά την φύση του πρώτου δημιουργημένου ανθρώπου Αδάμ. Τονίζω πως είναι το «πιο σημαντικό ζήτημα» που εγείρει η Εξέλιξη επειδή το δόγμα περί ανθρώπου -η ανθρωπολογία- αγγίζει στενότερα την θεολογία, και ίσως εδώ γίνεται περισσότερο δυνατό να εντοπισθεί θεολογικά το σφάλμα του Εξελικτισμού. Είναι γνωστό, πως η Ορθοδοξία διδάσκει αρκετά διαφορετικά από τον Ρωμαιοκαθολικισμό, σε ό,τι αφορά την φύση του ανθρώπου και την Θεία Χάρη, και τώρα θα επιχειρήσω να δείξω πως η θεολογική άποψη για την φύση του ανθρώπου -όπως υπονοείται στην θεωρία της Εξέλιξης, και την οποία έχετε εκτενώς αναπτύξει στην επιστολή σας- δεν είναι η Ορθόδοξη άποψη για τον άνθρωπο, αλλά πλησιάζει περισσότερο προς την Ρωμαιοκαθολική άποψη. Και αυτό δεν είναι παρά μια επιβεβαίωση του γεγονότος πως η θεωρία της Εξέλιξης -μακράν του να είναι διδασκαλία οποιουδήποτε Ορθοδόξου Πατρός- είναι απλώς ένα προϊόν της αποστατημένης Δυτικής νοοτροπίας, και ακόμα, παρά το γεγονός πως ήταν αρχικά μια «αντίδραση» εναντίον του Ρωμαιοκαθολικισμού και του Προτεσταντισμού, είναι βαθειά ριζωμένη στην Παπική σχολαστική παράδοση.

Η άποψη για την ανθρώπινη φύση και την δημιουργία του Αδάμ που εκθέτεις μέσα στην επιστολή σου είναι αρκετά επηρεασμένη από την γνώμη σου πως ο Αδάμ -σωματικά- ήταν ένα «εξελιγμένο ζώο». Την άποψη αυτή την πήρες, σίγουρα όχι από τους αγίους Πατέρες (καθ' ότι δεν μπορείς να βρεις ούτε ένα Πατέρα που να το πιστεύει αυτό, και ήδη έχω αποδείξει πως οι Πατέρες όντως πίστευαν «κυριολεκτικά» πως ο Αδάμ είχε πλασθεί από το χώμα και όχι από άλλο ζώο), αλλά από την σύγχρονη επιστήμη. Ας εξετάσουμε λοιπόν, πρώτα απ' όλα, την Ορθόδοξη Πατερική άποψη για την φύση και την αξία της κοσμικής, επιστημονικής γνώσης, και προπαντός σε σχέση με την αποκεκαλυμμένη, θεολογική γνώση.

Η Πατερική αυτή άποψη είναι πολύ αξιόλογα διατυπωμένη από τον μεγάλο ησυχαστή Πατέρα, τον Άγιο Γρηγόριο τον Παλαμά, ο οποίος αναγκάστηκε να υπερασπίσει την Ορθόδοξη θεολογία και την πνευματική εμπειρία, εναντίον ενός συγκεκριμένου Δυτικού ορθολογιστή, τον **Βαρλαάμ**, ο οποίος σκόπευε να ελαττώσει την πνευματική εμπειρία και γνώση του ησυχασμού, σε κάτι πιο προσιτό από την επιστήμη και την φιλοσοφία.

Απαντώντας σ' αυτόν, ο Άγιος Γρηγόριος διατύπωσε γενικές αρχές, οι οποίες κάλλιστα μπορούν να εφαρμοσθούν στις ημέρες μας, όταν οι επιστήμονες και οι φιλόσοφοι διατείνονται πως μπορούν να κατανοήσουν τα μυστήρια της Δημιουργίας και της φύσης του ανθρώπου πιο καλά από την Ορθόδοξη θεολογία. Γράφει τα ακόλουθα:

Η αρχή σοφίας είναι να είναι κανείς αρκετά σοφός ώστε να διακρίνει και να προτιμά, αντί για την σοφία εκείνη που είναι υποδεέστερη, χοϊκή και μάταια, εκείνη που είναι πραγματικά χρήσιμη, ουράνια και πνευματική, εκείνη που προέρχεται από τον Θεό και οδηγεί προς Αυτόν, και που καθιστά σύμφωνους με τον Θεό εκείνους που την αποκτούν.

(Υπέρ των Αγίων Ησυχαστών, Τριάς 1^η, 2)

Διδάσκει πως η δεύτερη των προαναφερομένων είναι καλή αφ' εαυτού της, ενώ η πρώτη είναι και καλή και κακή:

Η άσκηση των χαρισμάτων των διαφόρων γλωσσών, η δύναμη της ρητορικής, της ιστορικής γνώσης, η ανακάλυψη των μυστηρίων της φύσης, οι ποικίλες μέθοδοι της λογικής... όλα αυτά τα πράγματα είναι ταυτόχρονα και καλά και κακά, όχι μόνο επειδή υλοποιούνται σύμφωνα με την ιδέα εκείνων που τα κατέχουν και ευκόλως προσλαμβάνουν την μορφή που τους δίδεται από την προοπτική εκείνων που τα κατέχουν, αλλά και επειδή η μελέτη αυτών είναι καλό πράγμα μόνο στον βαθμό που αναπτύσσει στον οφθαλμό της ψυχής μια πιο διαπεραστική ματιά. Είναι όμως κακό, για κάποιον που παραδίδεται ολοκληρωτικά στην μελέτη αυτή, για να παραμείνει εντός της μέχρι τα γηρατειά του. (του ιδίου, Τριάς 1^η, 6)

Και πιο κάτω ακόμα:

Εάν ένας από τους Πατέρες πει το ίδιο πράγμα με κάποιους έξωθεν, η συγκυρία είναι μόνο προφορική, καθ' ότι η σκέψη είναι αρκετά διαφορετική. Οι πρώτοι μάλιστα έχουν -σύμφωνα με τον Παύλο - τον νου του Χριστού (Κορινθ. Α' 2:16), ενώ οι δεύτεροι εκφράζουν -στην καλύτερη των περιπτώσεων- μια ανθρώπινη λογική. Όσο απέχει ο ουρανός από την γη, τόσο απέχει η σκέψη Μου από την σκέψη σας, λέγει Κύριος (Ησαΐας 55:9). Άλλωστε, ακόμα και αν η σκέψη αυτών των ανθρώπων ήταν περιστασιακά ίδια με εκείνη του Μωϋσέως, του Σολομώντα, ή των μιμητών τους, σε τι θα τους ωφελούσε;

Ποιος άνθρωπος με ακέραιο πνεύμα και ανήκων στην Εκκλησία θα μπορούσε εξ αυτού να συμπεράνει πως η διδασκαλία τους προέρχεται από τον Θεό; (του ιδίου, Τριάς 1^η, 11)
Σχετικά με την κοσμική γνώση, ο Άγιος Γρηγόριος γράφει:

Απαγορεύομεν απολύτως την προσδοκία για οποιαδήποτε ακρίβεια στην γνώση των Θείων πραγμάτων, καθ' ότι είναι αδύνατον να αντλήσωμεν από αυτήν κάποια διδασκαλία σχετική με το ζήτημα του Θεού. Διότι ο Θεός «την κατέστησε μωρία»... (του ιδίου, Τριάς 1^η, 12)

Επίσης η γνώση αυτή μπορεί να είναι και επιβλαβής και αντιμαχόμενη την αληθινή θεολογία:

Η δύναμη του λόγου αυτού, ο οποίος έχει καταστεί ανόητος και ανύπαρκτος, μπαίνει στην μάχη εναντίον εκείνων οι οποίοι αποδέχονται τις παραδόσεις με απλότητα καρδιάς. Απεχθάνεται τα γραφόμενα του Πνεύματος, ακολουθώντας το παράδειγμα των ανδρών που τα έχουν χειριστεί απρόσεκτα και έχουν στήσει την Δημιουργία εναντίον του Δημιουργού. (του ιδίου, Τριάς 1^η, 15)

Δεν θα μπορούσε να βρεθεί καλύτερη περιγραφή από αυτήν, του τι έχουν επιδιώξει οι σύγχρονοι «Χριστιανοί εξελικτές» να κάνουν, με το να θεωρούν τους εαυτούς τους πιο σοφούς από τους αγίους Πατέρες, χρησιμοποιώντας την κοσμική γνώση για να ξαναερμηνεύσουν την διδασκαλία της Ιεράς Γραφής και των αγίων Πατέρων. Ποιος αδυνατεί να δει πόσο κοντά στο ορθολογικό, νατουραλιστικό πνεύμα του Βαρλαάμ είναι ο σύγχρονος εξελικτισμός;

Αλλά, προσέξτε πως ο Αγ. Γρηγόριος μιλά για επιστημονική γνώση η οποία – μέσα στα δικά της πλαίσια – είναι αληθινή. Γίνεται όμως λανθασμένη, μόνο όταν πολεμά εναντίον της ανώτερης γνώσης της θεολογίας. Άραγε όμως, η θεωρία της εξέλιξης είναι πράγματι αληθινή, έστω και επιστημονικά;

Έχω ήδη αναφερθεί μέσα στην επιστολή αυτή για την αμφιλεγόμενη φύση των επιστημονικών τεκμηρίων της εξέλιξης εν γένει, για το οποίο θέμα θα μπορούσα ευχαρίστως να σας γράψω σε μια άλλη επιστολή μου. Εδώ, οφείλω να πω λίγα λόγια ειδικά για τις επιστημονικές αποδείξεις της ανθρώπινης εξέλιξης, αφού στο σημείο αυτό ήδη αρχίζουμε να αγγίζουμε τον χώρο της Ορθόδοξης θεολογίας.

Λέτε στην επιστολή σας πως χαίρεστε που δεν έχετε διαβάσει τα γραπτά του Teilhard de Chardin και άλλους υπέρμαχους της εξέλιξης στην Δύση. Προσεγγίζετε ολόκληρο το ζήτημα αυτό «απλά». Αλλά φοβούμαι πως εδώ ακριβώς έχετε κάνει ένα λάθος. Καλό και ευλογημένο, να αποδέχεσθε τα γραπτά της Αγίας Γραφής και των αγίων Πατέρων «απλά», αφού έτσι πρέπει να τα αποδεχόμαστε, και έτσι προσπαθώ και εγώ να τα αποδέχομαι. Γιατί όμως θα έπρεπε να αποδεχόμαστε τα γραπτά των σύγχρονων επιστημόνων και φιλοσόφων «απλά» και με μόνο τον λόγο τους, όποτε μας λένε πως κάτι είναι αλήθεια, ακόμα και αν αυτή η αποδοχή μας αναγκάζει να αλλάξουμε τις θεολογικές μας απόψεις; Τουναντίον, οφείλουμε να είμαστε πολύ κριτικοί όταν οι μοντέρνοι σοφοί μας υποδεικνύουν με ποιο τρόπο πρέπει να ερμηνεύουμε την Αγία Γραφή. Πρέπει να είμαστε κριτικοί, όχι μόνο σε ό,τι αφορά την φιλοσοφία τους, αλλά και σε ό,τι αφορά την «επιστημονική απόδειξη» που νομίζουν πως υποστηρίζει την φιλοσοφία τους αυτή, καθ' όσον και η «επιστημονική απόδειξη» αυτή είναι συχνά η ίδια ένα φιλοσόφημα.

Αυτό είναι ιδιαίτερα εμφανές, στον Ιησουΐτη επιστήμονα Teilhard de Chardin; επειδή όχι μόνο συνέγραψε την πιο εκτενή και βαρυσήμαντη φιλοσοφία και θεολογία που βασίζεται στην εξέλιξη, αλλά συνδέθηκε και πολύ στενά με την ανακάλυψη και την ερμηνεία σχεδόν όλων των απολιθωμάτων της «εξέλιξης του ανθρώπου» που είχαν ανακαλυφθεί κατά την διάρκεια της ζωής του.

Και τώρα, θέλω να σας θέσω ένα πολύ στοιχειώδες επιστημονικό ερώτημα: ποια είναι τα αποδεικτικά στοιχεία της «εξέλιξης του ανθρώπου»;

Ούτε στο ερώτημα αυτό δεν μπορώ να μπω στις λεπτομέρειες στην επιστολή αυτή, μόνο θα το αναπτύξω εν συντομία. Μπορώ να σας γράψω περισσότερα άλλη φορά, αν το επιθυμείτε.

Οι επιστημονικές αποδείξεις απολιθωμάτων για την «εξέλιξη του ανθρώπου» αποτελούνται από: τον άνθρωπο του Νεάντερθαλ (πολλά δείγματα), τον άνθρωπο του Πεκίνου (μερικά κρανία), οι «άνθρωποι» που ονομάζονται Ιάβα, Χέϊδελβέργη, Πίλνταουν (μέχρι πριν 20 χρόνια), και τα πρόσφατα ευρήματα στην Αφρική: όλα τους εξαιρετικά θρυμματισμένα, και μερικά άλλα θραύσματα. Το σύνολο των απολιθωμάτων-αποδείξεις για την «εξέλιξη του ανθρώπου» χωρούν μέσα σε ένα κιβώτιο μεγέθους μικρού φέρετρου, προέρχονται από διάσπαρτα μέρη της γης, χωρίς την παραμικρή αξιόπιστη ένδειξη, ούτε καν μιας σχετικής (πολλώ μάλλον «απόλυτης») ηλικίας τους, και χωρίς καμμία απολύτως ένδειξη για το πώς αυτοί οι διαφορετικοί «άνθρωποι» συσχετίζονται μεταξύ τους, είτε δια της καταγωγής τους, ή δια συγγένειας.

Επί πλέον, ο ένας από αυτούς τους «εξελικτικούς προγόνους του ανθρώπου», ο «Άνθρωπος του Πίλνταουν», ανακαλύφθηκε προ 20ετίας πως επρόκειτο για εσκεμμένη απάτη. Λοιπόν, είναι ενδιαφέρον πως ο **Teilhard de Chardin ήταν ένας από αυτούς που «ανακάλυψε» τον «Άνθρωπο του Πίλνταουν»** (κάτι που δεν θα βρείτε γραμμένο στα περισσότερα βιβλία ή τις βιογραφίες του). Αυτός ήταν που «ανακάλυψε» τον κυνόδοντα αυτού του κατασκευασμένου πλάσματος – δόντι που είχε προηγουμένως βαφτεί με σκοπό να εξαπατήσει ως προς την ηλικία του, την στιγμή που θα το «ανακάλυπτε»! Δεν μπορώ να αποδείξω πως ο **Teilhard de Chardin** συνειδητά συμμετείχε στην απάτη αυτή: είναι πολύ πιθανό να ήταν θύμα του πραγματικού απατεώνα, και πως είχε τόση αγωνία να βρεθούν αποδείξεις για την «εξέλιξη του ανθρώπου», που απλώς δεν έδωσε σημασία στις ανατομικές δυσκολίες που ο χονδροειδώς κατασκευασμένος «άνθρωπος» εμφάνιζε στον αντικειμενικό παρατηρητή. Και όμως, στα εξελικτικά βιβλία που είχαν τυπωθεί πριν από την ανακάλυψη της απάτης, ο Άνθρωπος του Πίλνταουν είναι αναγνωρισμένος ως εξελικτικός πρόγονος του ανθρώπου, χωρίς καμμία αμφισβήτηση. Το «κρανίο» του μάλιστα εμφανίζεται σχεδιασμένο ολόκληρο (παρ' ότι μόνο θραύσματα του κρανίου είχαν ανακαλυφθεί), και με πολλή πεποίθηση δηλώνεται πως «συνδυάζει ανθρώπινα χαρακτηριστικά μαζί με άλλων, κατά πολύ καθυστερημένων» (Tracy L. Storey, *General Zoology* (Γενική Ζωολογία), NY, 1951). Αυτό, φυσικά, είναι ό,τι χρειαζόταν για τον «ελλείποντα κρίκο» ανάμεσα σε άνθρωπο και πίθηκο, και γι' αυτό η απάτη του Ανθρώπου του Πίλνταουν ήταν κατασκευασμένη ακριβώς από οστά ανθρώπου και οστά πιθήκου.

Λίγο καιρό αργότερα, αυτός ο ίδιος ο Teilhard de Chardin συμμετείχε και στην ανακάλυψη και ακόμα περισσότερο στην «ερμηνεία» του «Ανθρώπου του Πεκίνου». Αρκετά κρανία είχαν βρεθεί από το πλάσμα αυτό, και απεδείχθη ο καλύτερος υποψήφιος

«ελλείπων κρίκος» ανάμεσα στον σύγχρονο άνθρωπο και τους πιθήκους που είχε εμφανισθεί μέχρι τότε.

Χάρη στην «ερμηνεία» του (διότι είχε ήδη αποκτήσει την φήμη κορυφαίου παλαιοντολόγου παγκοσμίως), μπήκε και ο «Άνθρωπος του Πεκίνου» στα εξελικτικά εγχειρίδια, ως πρόγονος του ανθρώπου – σε πλήρη περιφρόνηση του αδιαμφισβήτητου γεγονότος πως είχαν βρεθεί και ανθρώπινα οστά μέσα στο ίδιο ίζημα, και πως σε οποιονδήποτε που δεν διακατέχεται από «εξελικτικές» προκαταλήψεις ήταν ολοφάνερο πως αυτός ο **πίθηκος** του Πεκίνου είχε χρησιμεύσει ως τροφή για τα ανθρώπινα όντα (αφού βρέθηκε τρύπα στην βάση του κάθε κρανίου του «Άνθρώπου του Πεκίνου», μέσα από την οποία άδειαζαν τα μυαλά του ζώου).

Ο Teilhard de Chardin είχε επίσης συνδεθεί με την ανακάλυψη και επί πλέον την ερμηνεία ορισμένων από τα ευρήματα του «Άνθρώπου της Ιάβα», που ήσαν θραύσματα. Μάλιστα, όπου και αν πήγαινε, έβρισκε «αποδεικτικά στοιχεία» που ταίριαζαν ακριβώς τις προσδοκίες του, ήτοι, πως ο άνθρωπος έχει «προκύψει» από πιθηκόμορφα πλάσματα. Αν εξετάσετε όλα τα αποδεικτικά απολιθώματα για την «εξέλιξη του ανθρώπου», πιστεύω πως θα διαπιστώσετε ότι δεν υπάρχει ούτε τελειωτική, αλλά ούτε καν λογικοφανής απόδειξη για αυτή την «εξέλιξη». Τα «αποδεικτικά» στοιχεία τα δέχονται ως απόδειξη για την ανθρώπινη εξέλιξη, επειδή οι άνθρωποι θέλουν να το πιστεύουν. Πιστεύουν σε μια φιλοσοφία που απαιτεί τον άνθρωπο να έχει προέλθει από πιθηκόμορφα πλάσματα.

Απ' όλα τα απολιθώματα «ανθρώπων», μόνο ο «Άνθρωπος του Νεάντερθάλ» (και φυσικά ο Κρο-Μανιόν άνθρωπος, ο οποίος είναι απλώς ο σημερινός άνθρωπος) μοιάζει να είναι γνήσιος. Και αυτός, δεν είναι παρά «Χόμο Σάπιενς», καθόλου διαφορετικός από τον σύγχρονο άνθρωπο, διαφέροντας όσο διαφέρουν μεταξύ τους οι σύγχρονοι άνθρωποι, δηλαδή σαν ποικιλία εντός του ίδιου, συγκεκριμένου είδους ή γένους. Παρακαλώ να σημειώσετε πως οι απεικονίσεις του Άνθρώπου του Νεάντερθαλ στα εξελικτικά εγχειρίδια είναι εφεύρεση καλλιτεχνών που έχουν μια προκατειλημμένη ιδέα του πώς έμοιαζε ο «πρωτόγονος άνθρωπος», στηριζόμενοι στην εξελικτική φιλοσοφία! Είπα, νομίζω, αρκετά – όχι για να δείξω πως μπορώ να καταρρίψω την θεωρία της «εξέλιξης του ανθρώπου» (διότι ποιος μπορεί να αποδείξει ή να καταρρίψει οτιδήποτε, με τόσο αποσπασματικά αποδεικτικά στοιχεία;!) – αλλά για να υποδείξω πως πρέπει να είμαστε πράγματι πολύ κριτικοί σε προκατειλημμένες ερμηνείες τόσο πενιχρών στοιχείων. Ας το αφήσουμε στους σύγχρονους παγανιστές και τους φιλοσόφους τους να συναρπάζονται με την ανακάλυψη τουκάθε νέου κρανίου, οστού, ή ακόμα μεμονωμένου δοντιού, για τα οποία πρωτοσέλιδα των εφημερίδων διακηρύττουν: «Βρέθηκε Νέος Πρόγονος του Ανθρώπου». Αυτό δεν εντάσσεται καν στον χώρο της μάταιας γνώσης – είναι ο χώρος των σύγχρονων μύθων και ιστοριών με νεράϊδες. Πρόκειται για μια σοφία που έχει στ' αλήθεια καταντήσει εκπληκτικά ανόητη.

Πού πρέπει να στραφεί ο Ορθόδοξος Χριστιανός, αν επιθυμήσει να μάθει την αληθινή διδασκαλία περί της Δημιουργίας του κόσμου και του Ανθρώπου; Ο Μέγας Βασίλειος μας το λέει καθαρά:

«...πόθεν ἄρξομαι τῆς ἐξηγήσεως; Ἐνλέγξω τῶν ἔξω τὴν ματαιότητα; ἢ ἀνυμνήσω τὴν ἡμετέραν ἀλήθειαν; Πολλὰ περὶ φύσεως ἐπραγματεύσαντο οἱ τῶν Ἑλλήνων σοφοὶ, καὶ οὐδὲ εἷς παρ' αὐτοῖς λόγος ἔστηκεν ἀκίνητος καὶ ἀσάλευτος, ἀεὶ τοῦ δευτέρου τὸν

πρὸ αὐτοῦ καταβάλλοντος· ὥστε ἡμῖν μηδὲν ἔργον εἶναι τὰ ἐκείνων ἐλέγχειν· ἀρκούσι γὰρ ἀλλήλοις πρὸς τὴν οἰκείαν ἀνατροπὴν.

(Από πού να αρχίσω την αφήγησή μου; Να ελέγξω την ματαιότητα των έξω (ειδωλολατρών); Ἡ να υμνήσω την δική μας αλήθεια; Πολλά θέματα της φύσεως είχαν πραγματευθεί οι σοφοί των Ελλήνων, και κανένας από τους λόγους τους δεν έμεινε ακίνητος και ασάλευτος, καθ' ὅσον ο επόμενος κατέρριπτε τον προηγούμενο, έτσι ώστε να μην χρειάζεται να ασχοληθούμε εμείς να τους ελέγξουμε – επειδή καταφέρνουν οι ίδιοι να ανατρέπουν αλλήλους.) (Εξαήμερος, 1,2.)

Έτσι και εμείς, σαν τον Μέγα Βασίλειο,

Ἀλλὰ τὰ τῶν ἔξωθεν τοῖς ἔξω καταλιπόντες ἡμεῖς ἐπὶ τὸν ἐκκλησιαστικὸν ὑποστρέφομεν λόγον.

(Αλλά ας εγκαταλείψουμε τα λεγόμενα των ξένων στους ξένους, και ας επιστρέψουμε πάλι στον Εκκλησιαστικό λόγο. (Εξαήμερος, 3,3.)

Και εμείς λοιπόν, όπως αυτός,

«Ὅτι ἐπειδὴ πρόκειται ἡμῖν εἰς τὴν τοῦ κόσμου σύστασιν ἐξέτασις καὶ θεωρία τοῦ παντὸς, οὐκ ἐκ τῆς τοῦ κόσμου σοφίας τὰς ἀρχὰς ἔχουσα, ἀλλ' ἐξ ὧν τὸν ἑαυτοῦ θεράποντα ὁ Θεὸς ἐξεπαίδευσεν, ἐν εἴδει λαλήσας πρὸς αὐτόν, καὶ οὐ δι' αἰνιγμάτων.....»

(Επειδή πρόκειται να εξετάσουμε την σύσταση του κόσμου και την θεώρηση του σύμπαντος, τα οποία δεν έχουν την αρχή τους στην κοσμική σοφία αλλά σε εκείνα που ο Θεός δίδαξε στον θεράποντά Του (τον Μωυσή) **ο ἴδιος, και όχι με αινίγματα...**) (Εξαήμερος, 6,1)

Τώρα λοιπόν, πριν εξετάσουμε την Πατερική διδασκαλία περί της φύσεως του ανθρώπου, θα παραδεχθώ πως αυτή η λέξη «φύση» μπορεί να είναι λιγάκι ασαφής, και πως μπορεί κάποιος να εντοπίσει εδάφια όπου οι άγιοι Πατέρες χρησιμοποιούν την έκφραση «ανθρώπινη φύση» με τον τρόπο που χρησιμοποιείται σε μια κοινή συζήτηση, σαν αναφορά στην πεπτωκυία ανθρώπινη φύση, τις επιπτώσεις της οποίας παρατηρούμε καθημερινά.

Υπάρχει όμως μια υψηλότερη Πατερική διδαχή περί ανθρωπίνης φύσεως, μια συγκεκριμένη διδασκαλία για την ανθρώπινη φύση, που παραδόθηκε από Θεϊκή αποκάλυψη, και που δεν μπορεί να κατανοηθεί ή να γίνει αποδεκτή από κάποιον που πιστεύει στην εξέλιξη. **Η εξελικτική διδασκαλία περί ανθρωπίνης φύσεως, η οποία βασίζεται στην άποψη της «κοινής λογικής» περί πεπτωκυίας ανθρωπίνης φύσεως, είναι διδασκαλία Ρωμαιοκαθολική. Δεν είναι Ορθόδοξη διδασκαλία.**

Η Ορθόδοξη διδασκαλία περί της ανθρωπίνης φύσεως εκτίθεται περιεκτικότερα στις «Πνευματικές Οδηγίες» του Αββά Δωροθέου. Το βιβλίο αυτό έχει αναγνωρισθεί στην Ορθόδοξη Εκκλησία ως το «Αλφαβητάριο», το βασικό εγχειρίδιο της Ορθόδοξου πνευματικότητας. Είναι το πρώτο πνευματικό ανάγνωσμα που δίνεται σε ένα Ορθόδοξο μοναχό, και που παραμένει ο σταθερός του σύντροφος για το υπόλοιπο της ζωής του, για να διαβάζεται και να ξαναδιαβάζεται. Είναι πάρα πολύ σημαντικό, το ότι η Ορθόδοξη διδαχή περί της ανθρωπίνης φύσεως βρίσκεται εκτεθειμένη στην πρώτη κιόλας σελίδα του βιβλίου αυτού, επειδή η διδαχή αυτή είναι το θεμέλιο ολόκληρης της Ορθόδοξης πνευματικής ζωής.

Ποια είναι αυτή η διδαχή; Γράφει ο **Αββάς Δωρόθεος** στα πρώτα λόγια της Πρώτης Οδηγίας του:

Στην αρχή, όταν ο Θεός εποίησε τον άνθρωπο (Γένεση, 2:20), τον τοποθέτησε μέσα στον Παράδεισο και τον κόσμησε με κάθε αρετή, δίνοντάς του εντολή να μην γευθεί από το δέντρο που βρισκόταν στο μέσον του Παραδείσου. Και έτσι διαβίωνε εκεί, στην απόλαυση του Παραδείσου: με προσευχή, με θεοπτία, με κάθε δόξα και τιμή, έχοντας σώα τα αισθητήριά του, και όντας στην ίδια φυσική κατάσταση όπως τον έφτιαξε ο Θεός, επειδή ο Θεός έφτιαξε τον άνθρωπο σύμφωνα με την δική Του Εικόνα, δηλαδή, αθάνατο, κύριο του εαυτού του, και στολισμένο με κάθε αρετή. Όταν όμως παράκουσε την εντολή, τρώγοντας από τον καρπό του δέντρου που τον είχε διατάξει ο Θεός να μην γευθεί, τότε εξορίστηκε από τον Παράδεισο (Γένεση 3), εξέπεσε από την φυσική του κατάσταση, και έπεσε σε μια παρά φύσει κατάσταση, και στην συνέχεια παρέμεινε στην αμαρτία, στην ματαιοδοξία, στην επιθυμία των απολαύσεων αυτού του αιώνα και των άλλων παθών, και κυριεύτηκε από αυτά, αφού έγινε ο ίδιος δούλος τους, δια της παραβάσεώς του.

(Ο Κύριος Ιησούς Χριστός) προσέλαβε αυτήν την φύση μας, την ουσία της σύνθεσής μας, και έγινε ο νέος Αδάμ κατ' εικόνα του Θεού ο οποίος είχε κατασκευάσει τον πρώτο Αδάμ. Ανακαίνισε την φυσική κατάσταση, και αποκατέστησε ξανά τα αισθητήριά, όπως ήσαν στην αρχή.

Τέκνα της ταπείνωσης της σοφίας είναι: η αυτομεμψία, η μη εμπιστοσύνη στην γνώμη του νου μας, μίσος στο ίδιον θέλημα. Επειδή μέσω αυτών, ο άνθρωπος δύναται να συνέλθει, και να επιστρέψει στην φυσική του κατάσταση, εξαγνίζοντας τον εαυτόν του μέσω των αγίων εντολών του Χριστού.

Η ίδια διδαχή εκτίθεται και από άλλους ασκητικούς Πατέρες. Έτσι, διδάσκει και ο Αββάς Ησαΐας:

Στην αρχή, όταν ο Θεός έφτιαξε τον άνθρωπο, τον τοποθέτησε στον Παράδεισο, και είχε τότε σώα τα αισθητήριά του, που ίσταντο στην φυσική τους τάξη. Αλλά όταν υπάκουσε εκείνον που τον εξαπάτησε, όλα τα αισθητήριά του μεταλλάχθηκαν σε μια αφύσικη κατάσταση, και τότε αποβλήθηκε από την δόξα του. (Περί του Φυσικού Νόμου, Ρωσική Φιλοκαλία, II, 1)

Και συνεχίζει ο ίδιος Πατήρ:

Ούτω, εκείνος που επιθυμεί να επανέλθει στην φυσική του κατάσταση, ας αποκόψει όλες τις σαρκικές του επιθυμίες ώστε να θέσει τον εαυτόν του στην κατάσταση εκείνη που είναι σύμφωνη με την φύση του πνεύματος. (του ιδίου, II, 2)

Οι άγιοι Πάτερες σαφώς διδάσκουν πως, όταν ο Αδάμ αμάρτησε, ο άνθρωπος δεν έχασε απλώς κάτι που είχε προστεθεί στην φύση του, αλλά μάλλον αλλοιώθηκε, διαβρώθηκε, η ίδια η ανθρώπινη φύση, την στιγμή που ο άνθρωπος έχασε την Χάρη του θεού. Επίσης, οι Θείες Λειτουργίες της Ορθοδόξου Εκκλησίας – οι οποίες αποτελούν θεμέλιο της Ορθοδόξου δογματικής διδασκαλίας και πνευματικής ζωής – διδάσκουν σαφώς ότι η ανθρώπινη φύση που παρατηρούμε σήμερα δεν είναι φυσική προς εμάς, αλλά έχει διαβρωθεί:

Θεραπεύοντας την ανθρώπινη φύση, η οποία είχε φθαρεί από την αρχαία παράβαση, γεννάται νέο παιδί, άφθαρτο. (Μηναίον, Δεκ. 22, Όρθρος, Θεοτόκιον της 6^{ης} Ωδής του Κανόνος)

Και πάλι:

Ο Δημιουργός και Κύριος, επιθυμών να σώσει εκ της φθοράς την φθαρείσα ανθρωπίνη φύση, ερχόμενος να κατοικήσει εν μήτρα καθαρθείσα από το Άγιο Πνεύμα, ανέκφραστα λαμβάνει μορφή. (Μηναίον, Ιαν. 23, *Θεοτόκιον της 6^{ης} Ωδής του Κανόνος του Όρθρου*). Μπορεί επίσης να παρατηρηθεί μέσα σε τέτοιους ύμνους, πως ολόκληρη η Ορθόδοξη αντίληψη της Ενσάρκωσης του Χριστού και της σωτηρίας μας μέσω Αυτού είναι δεμένα με μια ορθή κατανόηση της ανθρωπίνης φύσεως όπως ήταν στην αρχή, στην οποία ο Χριστός μας έχει επαναφέρει. Εμείς πιστεύουμε πως μια μέρα θα ζήσουμε μαζί Του σε ένα κόσμο πολύ όμοιο με τον κόσμο που υπήρχε, εδώ στη γη, πριν από την Πτώση του Αδάμ, και πως η φύση μας θα είναι τότε η φύση του Αδάμ – μόνο ακόμα πιο ανώτερη – επειδή τότε όλα τα υλικά και τα μεταβαλλόμενα θα τα αφήσουμε πίσω .

Και τώρα πρέπει να σας δείξω επί πλέον πως ακόμα και η δική σας διδασκαλία περί ανθρωπίνης φύσεως όπως είναι τώρα, στον πεπτωκότα κόσμο, είναι εσφαλμένη, και όχι σύμφωνη με την διδασκαλία των αγίων Πατέρων. Πιθανόν να οφείλεται σε κάποια απρόσεκτη εκ μέρους σας έκφραση, αλλά προσωπικά πιστεύω πως μάλλον οφείλεται ακριβώς στο γεγονός πως έχετε παραπλανηθεί από την πίστη σας στην εξέλιξη, που γράφετε: **«Χώρια από τον Θεό, ο άνθρωπος είναι εκ φύσεως απολύτως τίποτε, επειδή η φύση του είναι το χώμα της γης, όπως είναι και η φύση των ζώων.»** Επειδή πιστεύετε στην φιλοσοφία της εξέλιξης, είστε αναγκασμένος είτε να πιστέψετε πως η ανθρωπίνη φύση δεν είναι παρά μια κατώτερη, ζωώδης φύση, καθώς μάλιστα το εκφράζετε λέγοντας πως **«ο άνθρωπος δεν είναι φυσικά η εικόνα του Θεού»**, ή, στην καλύτερη περίπτωση, (επειδή νομίζω πως δεν το πιστεύετε στ' αλήθεια, όντας Ορθόδοξος), διαιρείτε την ανθρωπίνη φύση τεχνητά σε δύο μέρη: εκείνο που είναι «εκ φύσεως» και εκείνο που είναι «εκ Θεού». Όμως η πραγματική Ορθόδοξη ανθρωπολογία διδάσκει πως η ανθρωπίνη φύση είναι μία, είναι εκείνη που έχουμε λάβει από τον Θεό, και δεν έχουμε κάποια φύση «εκ των ζώων» ή «εκ του χώματος», τα οποία διαφέρουν από την φύση με την οποία μας δημιούργησε ο Θεός. Επομένως, ούτε η πεπτωκυία, φθαρμένη ανθρωπίνη φύση που έχουμε τώρα δεν είναι «τίποτε απολύτως», όπως λέτε, αλλά συνεχίζει να διατηρεί ως ένα βαθμό την «καλότητα» εις την οποία ο Θεός την δημιούργησε. Γράφει σχετικά για την διδασκαλία αυτή ο Αββάς Δωρόθεος:

Έχουμε φυσικά τις αρετές που μας δόθηκαν εκ Θεού. Επειδή όταν Θεός έφτιαξε τον άνθρωπο, έσπειρε μέσα του τις αρετές, καθ' όσον είχε επίσης πει «Ποιήσωμεν άνθρωπον κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσιν ημών» (Γένεση 2:26). Λέγεται «κατ' εικόνα», καθόσον ο Θεός έφτιαξε την ψυχή αθάνατη και με αυτεξούσιο, και «καθ' ομοίωσιν» με αναφορά στις αρετές.... Εκ φύσεως ο Θεός μας έδωσε αρετές. Όμως τα πάθη δεν μας ανήκουν εκ φύσεως, επειδή δεν διαθέτουν καμμία ουσία ή σύσταση.... Αλλά η ψυχή, με την αγάπη της για τις ηδονές, έχοντας αποκλίνει από τις αρετές, εγκαθιστά τα πάθη μέσα της και τα ενισχύει εις βάρος της. (Οδηγία ΙΒ', Περί του Φόβου των Μελλοντικών Βασάνων)

Επί πλέον, αυτές οι θεόσδοτες αρετές συνεχίζουν να ενεργούν, ακόμα και στην πεπτωκυία κατάστασή μας. Αυτή είναι η άκρως σημαντική διδασκαλία του Αγίου Ιωάννου του Κασσιανού, ο οποίος τοιουτοτρόπως διόρθωσε το λάθος του Ιερού Αυγουστίνου, που όντως πίστευε πως ο άνθρωπος έξω από την Χάρη του Θεού ήταν «απολύτως τίποτε». Διδάσκει ο Αγ. Ιωάννης στην 13^η του Σύσκεψη:

Το ότι δεν απώλεσε το ανθρώπινο γένος την γνώση του καλού μετά την Πτώση επιβεβαιώνεται από τον Απόστολο, ο οποίος λέει: (Ρωμ.14,15) όταν γάρ ἔθνη τὰ μὴ νόμον ἔχοντα φύσει τὰ τοῦ νόμου ποιῆ, οὗτοι νόμον μὴ ἔχοντες ἑαυτοῖς εἰσι νόμος, οἵτινες ἐνδείκνυνται τὸ ἔργον τοῦ νόμου γραπτὸν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, Και πάλι, εἶπε στους Φαρισαίους πως μπορούσαν από μόνοι τους να γνωρίζουν την αλήθεια: (Λουκάς 12:57) τί δὲ καὶ ἀφ' ἑαυτῶν οὐ κρίνετε τὸ δίκαιον; Δεν θα το εἶπε αυτό, αν δεν μπορούσαν να διακρίνουν τι είναι δίκαιο, μόνο με την φυσική λογική τους. Συνεπώς, δεν πρέπει κανείς να νομίζει πως η ανθρώπινη φύση είναι ικανή μόνο για το πονηρό. (13^η Σύσκεψη, 12)

Παρομοίως, σε ό,τι αφορά τον δίκαιο Ιώβ, ο Άγιος Κασσιανός αναρωτιέται κατά πόσο «νίκησε τις διάφορες παγίδες του εχθρού στην μάχη αυτή χωρίς την δική του αρετή, αλλά μόνο με την βοήθεια της Χάριτος του Θεού», και απαντά:

Ο Ιώβ τον νίκησε με την δική του δύναμη. Όμως, η Χάρις του Θεού επίσης δεν εγκατέλειψε τον Ιώβ. Για να μην τυχόν ο πειρασμός τον επιβαρύνει με πειρασμούς πέραν των δυνάμεών του, (η Χάρις του Θεού) επέτρεψε να πειρασθεί όσο άντεχε η αρετή του πειραζόμενου. (Σύσκεψη ΙΓ', 14)

Και πάλι, σε ό,τι αφορά τον Πατριάρχη Αβραάμ,

Η δικαιοσύνη του Θεού επιθύμησε να δοκιμάσει την πίστη του Αβραάμ – όχι εκείνη που του είχε ενσταλάξει μέσα του ο Θεός, αλλά εκείνη που είχε επιδείξει ο ίδιος, με την ελευθερία του. (του ιδίου)

Βέβαια, ο λόγος που ο Αυγουστίνος (και ο Ρωμαιοκαθολικισμός, και εν συνεχεία ο Προτεσταντισμός) πίστεψαν πως ο άνθρωπος δεν είναι τίποτε χωρίς την Χάρη του Θεού, είναι επειδή είχαν μια εσφαλμένη αντίληψη για την ανθρώπινη φύση, η οποία βασιζόταν σε μια νατουραλιστική άποψη του ανθρώπου. Από την άλλη, η Ορθόδοξη διδασκαλία για την ανθρώπινη φύση όπως αυτή είχε δημιουργηθεί στην αρχή από τον Θεό και διατηρείται ακόμα και τώρα στην πεπτωκυία μας κατάσταση, μας εμποδίζει από το να πέσουμε σε κάποιο τέτοιο λανθασμένο δυϊσμό, ανάμεσα στο τι είναι «του ανθρώπου» και τι είναι «του Θεού». Βεβαίως και όλα τα καλά που έχει ο άνθρωπος είναι από τον Θεό, και όχι λιγότερο η φύση του, καθόσον λέει η Αγία Γραφή **(Α Κορινθ.4:7) ... τί δὲ ἔχεις ὃ οὐκ ἔλαβες;** Ο άνθρωπος συνεπώς δεν έχει καμμία «ζώδη φύση» και ουδέποτε είχε. Έχει μόνο την πλήρη ανθρώπινη φύση που του έδωσε ο Θεός στην αρχή, και την οποία ούτε τώρα δεν έχει απωλέσει εντελώς.

Χρειάζεται να σας παραθέσω το πλήθος των ξεκάθαρων Πατερικών αποδείξεων πως το «κατ' εικόνα Θεού» -το οποίο βρίσκεται μέσα στην ψυχή- αναφέρεται στην φύση του ανθρώπου, και δεν πρόκειται για κάτι που προστέθηκε απ' έξω; Αρκεί, να παραθέσω την θαυμάσια μαρτυρία του Αγίου Γρηγορίου του Θεολόγου, η οποία δείχνει πως ο άνθρωπος -λόγω της σύστασής του- στέκεται ανάμεσα σε δύο κόσμους και είναι ελεύθερος να ακολουθήσει οποιαδήποτε πλευρά της φύσης του επιθυμεί:

Δεν κατανοώ πώς βρέθηκα ενωμένος με το σώμα, και πώς, ενώ είμαι εικόνα του Θεού, βρέθηκα αναμεμιγμένος με το χώμα... Τι σοφία αποκαλύπτεται μέσα μου, και ποιο μεγάλο μυστήριο! Μήπως για τον λόγο αυτό μας οδήγησε ο Θεός στην μάχη αυτή με το σώμα, ώστε εμείς, όντες μέρος της Θεότητας, (αλήθεια, πόσο τολμηρά μιλά ο Θεολόγος για την φύση του ανθρώπου! Τόσο τολμηρά, που δεν τολμούμε να δεχθούμε

τα λόγια του απόλυτα κυριολεκτικά!) και προερχόμενοι από τα άνω, να μην γίνουμε υπερήφανοι και εξυψώσουμε τον εαυτό μας εξ αιτίας του αξιώματός μας και καταφρονήσουμε τον Δημιουργό, αλλά να έχουμε το βλέμμα πάντοτε στραμμένο προς Αυτόν, και το αξίωμά μας να περιορίζει την ασθένεια που είναι συνδεδεμένη με εμάς, ώστε να γνωρίζουμε πως είμαστε ταυτόχρονα πάρα πολύ ανώτεροι και πάρα πολύ κατώτεροι, χοϊκοί και ουράνιοι, εφήμεροι και αιώνιοι, κληρονόμοι του φωτός και κληρονόμοι της φωτιάς ή του σκότους, ανάλογα με το πλευρό προς το οποίο κλίνουμε; Έτσι ορίστηκε η σύστασή μας, και εξ' όσων μπορώ να αντιληφθώ, ήταν για να μας ταπεινώνει η χοϊκή σκόνη, σε περίπτωση που θα σκεπτόμασταν να επαρθούμε λόγω της εικόνας του Θεού. (Ομιλία 14, «Περί της Αγάπης των Πτωχών»)

Αυτή η εικόνα του Θεού που κατέχει ο άνθρωπος εκ φύσεως δεν απωλέσθηκε εντελώς, ούτε εν μέσω παγανιστικών, όπως μας διδάσκει ο Αγ. Ιωάννης ο Κασσιανός. Δεν έχει χαθεί ούτε σήμερα, που ο άνθρωπος -κάτω από την επήρεια της σύγχρονης φιλοσοφίας και εξελικτισμού – επιδιώκει να μεταβάλλει τον εαυτό του σε ένα υπάνθρωπο κτήνος, διότι ακόμα και τώρα, ο Θεός αναμένει την μεταστροφή του ανθρώπου, αναμένει την αφύπνισή του στην αληθινή ανθρώπινη φύση που έχει μέσα του.

Και αυτό με φέρνει στο πολύ σημαντικό σημείο της ερμηνείας σας της διδασκαλίας του Θεοφόρου Πατρός της εποχής μας σχεδόν – του Αγίου Σεραφείμ του Σάρωφ – η οποία βρίσκεται μέσα στην περιβόητή του «Συζήτηση με τον Μοτοβίλοβ».

Ο Άγιος Σεραφείμ είναι ο προστάτης άγιός μου, και η Αδελφότητά μου του Αγίου Γερμανού ήταν που πρωτοεξέδωσε το πλήρες κείμενο αυτής της «Συζήτησης» στην Ρωσική γλώσσα στην οποία είχε ομιληθεί (καθότι η προ-επαναστατική έκδοση ήταν ημιτελής), μαζί με άλλα γνήσιά του λόγια που είχαν έκτοτε μείνει αδημοσίευτα. Έτσι μπορείτε να είστε σίγουροι πως δεν πιστεύουμε ότι δίδασκε μια ψεύτικη διδασκαλία περί της φύσεως του ανθρώπου – διδασκαλία που να έρχεται σε αντίθεση με εκείνη των άλλων Πατέρων.

Όμως ας εξετάσουμε τι λέει ο ίδιος ο Άγιος Σεραφείμ. Όπως πολύ ορθά τον παραθέσατε, λέει ο Άγιος:

Πολλοί εξηγούν πως, όταν λέει στην Αγία Γραφή ότι ο Θεός εφύσηξε πνοή ζωής στο πρόσωπο του Αδάμ – τον πρωτόπλαστο άνθρωπο που δημιούργησε από τον πηλό της γης – πρέπει να σημαίνει πως μέχρι εκείνη τη στιγμή, δεν υπήρχε ούτε ανθρώπινη ψυχή, ούτε πνεύμα μέσα στον Αδάμ, παρά μόνο η σάρκα που είχε δημιουργηθεί από το χώμα της γης. Αυτή η ερμηνεία είναι λανθασμένη, διότι ο Κύριος δημιούργησε τον Αδάμ από το χώμα της γης, με την σύσταση που ο αγαπημένος μας πατερούλης, ο άγιος απόστολος Παύλος περιγράφει: 23 Αὐτὸς δὲ ὁ Θεὸς τῆς εἰρήνης ἀγιάσαι ὑμᾶς ὀλοτελεῖς, καὶ ὀλόκληρον ὑμῶν τὸ πνεῦμα καὶ ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα ἀμέμπτως ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τηρηθεῖη. (Θεσσαλονικεῖς Α' 5:23) Όλα αυτά τα τμήματα της φύσεώς μας είχαν δημιουργηθεί από το χώμα της γης, και ο Αδάμ δεν δημιουργήθηκε νεκρός, αλλά σαν ένα ενεργό όν, όπως όλα τα άλλα έμβια πλάσματα του Θεού που ζουν στη γη. Το θέμα είναι, πως αν ο Κύριος ο Θεός δεν είχε φυσήσει κατόπιν στο πρόσωπο του Αδάμ την πνοή της ζωής (δηλαδή την Χάρη του Κυρίου και Θεού, το Άγιο Πνεύμα...), Αδάμ θα παρέμενε χωρίς να έχει μέσα του το Άγιο Πνεύμα, το Οποίο τον ανυψώνει στο θεοπρεπές αξίωμα. Όσο τέλειος και αν είχε δημιουργηθεί, και ανώτερος από όλα τα υπόλοιπα πλάσματα του Θεού, ως

κορωνίδα της Δημιουργίας επί της γης, θα ήταν σαν όλα τα άλλα πλάσματα, τα οποία, αν και έχουν σώμα, ψυχή και πνεύμα, το καθένα σύμφωνα με το είδος του, όμως δεν έχουν μέσα τους το Άγιο Πνεύμα. Όταν όμως ο Θεός εφύσηξε στο πρόσωπο του Αδάμ την πνοή της ζωής, τότε, σύμφωνα με τον λόγο του Μωυσέως, ο άνθρωπος έγινε ψυχή ζώσα. (Γένεσις 2:7), δηλαδή, τελείως και με κάθε τρόπο σαν τον Θεό, και σαν Αυτόν, παντοτεινά αθάνατος.

Αυτό είναι το ένα Πατερικό κείμενο που παραθέσατε, που μοιάζει να υποστηρίζει την άποψή σας πως ο άνθρωπος ήταν πρώτα ζώο, και πως αργότερα (εν χρόνω) έλαβε την εικόνα του Θεού και έγινε άνθρωπος. Και αυτό όντως θα πιστεύετε, αν αποδέχεστε την θεωρία της εξέλιξης, και χαίρομαι που διαπιστώνω πως έχετε το κουράγιο να δηλώσετε ξεκάθαρα αυτό που όλοι οι «Ορθόδοξοι Εξελικτές» πιστεύουν μεν (αν και μάλλον με συγκεχυμένο τρόπο), αλλά συχνά φοβούνται να δηλώσουν φανερά, φοβούμενοι μήπως προσβάλλουν άλλους Ορθοδόξους πιστούς που είναι «αφελείς» και μέσα στην «απλότητά» τους αρνούνται να πιστέψουν πως ο άνθρωπος πράγματι «κατάγεται από τους πιθήκους» ή από πιθηκοειδή πλάσματα.

Όμως εδώ ας θυμηθούμε τα λόγια του **Αγίου Γρηγορίου του Παλαμά**, που έχω ήδη παραθέσει:

Εάν ένας από τους Πατέρες πει το ίδιο πράγμα με κάποιους έξωθεν, η συγκυρία είναι μόνο προφορική, καθ' ότι η σκέψη είναι αρκετά διαφορετική. Οι πρώτοι μάλιστα έχουν -σύμφωνα με τον Παύλο – τον νου του Χριστού (Κορινθ. Α' 2:16), ενώ οι δεύτεροι εκφράζουν -στην καλύτερη των περιπτώσεων- μια ανθρώπινη λογική..... Ποιος άνθρωπος με ακέραιο πνεύμα και ανήκων στην Εκκλησία θα μπορούσε εξ αυτού να συμπεράνει πως η διδασκαλία τους προέρχεται από τον Θεό; *(Υπέρ των ιερώς Ησυχάζόντων, Τριάς 1^η 10Ι, 11)*

Και μάλιστα, οφείλω να σας πω ότι έχετε εντελώς παρεξηγήσει την διδασκαλία του Αγίου Σεραφείμ, ο οποίος επ' ουδενί διδάσκει αυτά που διδάσκει η θεωρία της εξέλιξης. Αυτό μπορώ να το αποδείξω, παραθέτοντας και την σαφέστατη διδασκαλία των άλλων αγίων Πατέρων και εκείνη του ιδίου του Αγίου Σεραφείμ.

Πρώτα όμως πρέπει να εξηγήσω κάτι που ίσως φαντάζει σε έναν ορθολογιστή ως «αντίθεση» ανάμεσα στην διδασκαλία του Αγίου Σεραφείμ και των άλλων Πατέρων.

Πρώτα απ' όλα, πρέπει να καταλαβαίνουμε σαφώς, πως όταν ο Αγ. Σεραφείμ λέει πως ο άνθρωπος είναι σύνθεση «πνεύματος, ψυχής και σώματος», δεν έρχεται σε αντίθεση με τους πολλούς άλλους Πατέρες οι οποίοι αναφέρονται στην ανθρώπινη φύση ως απλώς «ψυχή και σώμα». Κάνει απλώς μια διάκριση ανάμεσα στις ποικίλες πλευρές της ψυχής, και ομιλεί γι' αυτές ξεχωριστά, όπως ομιλούν και πολλοί άγιοι Πατέρες. Δεύτερον, λέγοντας πως η «πνοή της ζωής» που φύσηξε στο πρόσωπο του Αδάμ ήταν η Χάρη του Αγίου Πνεύματος, δεν αντικρούει τους πάμπολλους αγίους Πατέρες που διδάσκουν πως η «πνοή της ζωής» είναι η ψυχή, αλλά μάλλον ίσως δίνει μια πιο βαθιά και ακριβή ερμηνεία του κειμένου αυτού της Γραφής.

Κάνει όμως πράγματι τον ορθολογικό διαχωρισμό που κάνετε εσείς, ανάμεσα στη φύση του ανθρώπου που υπήρχε «πριν» το φύσημα, και την Χάρη που μεταδόθηκε από Αυτήν; Δέχεται η Ορθόδοξη Θεολογία την άκαμπτη διχοτόμηση που εφαρμόζει η

Ρωμαιοκαθολική διδασκαλία, ανάμεσα στην «φύση» και στην «Χάρη», σαν να ήξερε ο άνθρωπος όλα όσα υπάρχουν σχετικά με τα δύο αυτά μεγάλα μυστήρια;

Όχι. Η Ορθόδοξη θεολογία δεν αναγνωρίζει τέτοια άκαμπτη διχοτόμηση, και γι' αυτό οι ορθολογιστές μελετητές βρίσκουν τόσες «αντιθέσεις» ανάμεσα σε διαφορετικούς Πατέρες στο θέμα αυτό, όπως θα φανεί από το μοναδικό, ακόλουθο παράδειγμα: Η αθανασία ανήκει στην ανθρώπινη ψυχή κατά φύση ή κατά χάρη; Διαφορετικοί ορθόδοξοι Πατέρες με ίσο κύρος απαντούν διαφορετικά στο ερώτημα αυτό, όχι επειδή διδάσκουν διαφορετικά για τον άνθρωπο και έτσι φαίνεται πως διαφωνούν, αλλά επειδή προσεγγίζουν το ερώτημα από διαφορετική οπτική γωνία. Εκείνοι που προσεγγίζουν το θέμα της ανθρώπινης φύσης περισσότερο από την πλευρά της τωρινής, φθαρμένης ανθρώπινης φύσης, ισχυρίζονται πως η ψυχή του ανθρώπου είναι αθάνατη κατά χάριν, ενώ εκείνοι (ειδικά οι ασκητές και μυστικοί Πατέρες) που αρχίζουν με την άποψη πως η φύση του ανθρώπου, όπως ήταν στην αρχή, θεωρούν πως η ψυχή είναι μάλλον αθάνατη κατά φύση. Πιθανότατα ο ίδιος Πατήρ να εξετάζει το ερώτημα πότε από την μια, και πότε από την άλλη πλευρά, όπως κάνει ο Άγιος Γρηγόριος Νύσσης, όταν λέει σε ένα μέρος (Απάντηση στον Ευνόμιο, Β' βιβλίο): **«Εκείνο που έχει λογική, και είναι θνητό, και είναι ικανό για σκέψη και για γνώση, ονομάζεται 'άνθρωπος'»** ενώ αλλού λέει: **«Ο άνθρωπος κατά την διαδρομή της πρώτης δημιουργίας του δεν είχε συνδεδεμένη στην φύση του την ροπή προς το πάθος και τον θάνατο.»** (Περί Παρθενίας, κεφ. 1Β) Μήπως αντιφάσκει με τον εαυτό του ο Πατήρ αυτός; Φυσικά και όχι.

Τι ανήκει στον πρωτόπλαστο Αδάμ κατά φύση, και τι κατά χάριν; Ας μην κάνουμε ψεύτικες ορθολογικές διακρίσεις, αλλά ας παραδεχθούμε πως δεν κατανοούμε το μυστήριο αυτό. Και η Φύση και η Χάρη προέρχονται από τον Θεό. Η φύση του πρωτόπλαστου Αδάμ ήταν τόσο εξυψωμένη, που μπορούμε να την κατανοήσουμε πολύ ακνά σήμερα, δια της δικής μας εμπειρίας της Χάριτος, που μας δόθηκε από τον Δεύτερο Αδάμ, τον Κύριό μας Ιησού Χριστό. Όμως και η θέση του Αδάμ ήταν υψηλότερη από ότι μπορούμε να φανταστούμε, ακόμα και με την δική μας εμπειρία Χάριτος, επειδή η δική του ανώτερη φύση είχε καταστεί ακόμα πιο τέλεια δια της Χάριτος, και ήταν, όπως μας λέει ο Άγιος Σεραφείμ, **«εντελώς και με κάθε τρόπο σαν τον Θεό, και, σαν Αυτόν, παντοτεινά αθάνατος.»**

Αυτό που είναι απολύτως ξεκάθαρο, κα που αρκεί για μας να γνωρίζουμε, είναι πως η δημιουργία του ανθρώπου – του πνεύματός του και του σώματός του, και της Θείας Χάριτος που τελειοποίησε την φύση του – αποτελούν μία και μόνη δημιουργική πράξη, και δεν μπορεί να διαιρεθεί τεχνητά, σαν να ήρθε το ένα μέρος της «πρώτα» και ένα άλλο μέρος της «αργότερα». Ο Θεός δημιούργησε τον άνθρωπο εν Χάριτι, και ούτε οι Γραφές, ούτε οι άγιοι Πατέρες μας διδάσκουν ότι αυτή η Χάρη ήρθε αργότερα εν χρόνω από την δημιουργία της φύσης του ανθρώπου. Η διδασκαλία αυτή ανήκει στον Λατινικό Σχολαστικισμό, όπως θα σας δείξω πιο κάτω.

Ο Άγιος Σεραφείμ απλώς μοιάζει να διδάσκει αυτήν την διδασκαλία, επειδή μιλάει με τους όρους της απλής αφήγησης του ιερού κειμένου της Γένεσης. Όμως είναι αρκετά σαφές, όπως λέει ο Άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς, πως «η συγκυρία είναι μόνο προφορική, η δε σκέψη εντελώς διαφορετική». Για να πεισθούμε για αυτό, δεν έχουμε παρά να εξετάσουμε πώς οι άγιοι Πατέρες μας καθοδηγούν να ερμηνεύουμε την ιερά αφήγηση της Γένεσης στο σημείο αυτό.

Ευτυχώς για μας, η ίδια αυτή ερώτηση τέθηκε και απαντήθηκε από τους αγίους Πατέρες. Η απάντηση αυτή συνοψίζεται για μας, από τον Άγιο Ιωάννη τον Δαμασκηνό:

Εκ της γης (ο Θεός) σχημάτισε το σώμα του, και με την ίδια Του την Πνοή, του έδωσε μια ψυχή λογική και με κατανόηση, που τελικά λέμε πως είναι η θεία εικόνα....Το σώμα και η ψυχή σχηματίσθηκαν ταυτόχρονα – όχι το ένα πριν και το άλλο μετά, όπως θέλουν να λένε τα παραληρήματα του Ωριγένους.... (Περί της Ορθοδόξου Πίστεως, Β, 12)

Όλα όσα έχω πει στην επιστολή αυτή, προερχόμενα αυστηρώς από τους Πατέρες, θα έρθουν σαν έκπληξη σε πολλούς Ορθοδόξους Χριστιανούς. Όσοι έχουν διαβάσει ορισμένους από τους αγίους Πατέρες πιθανόν να αναρωτιώνται γιατί «δεν τα έχουν ξανακούσει». Η απάντηση είναι απλή: αν είχαν διαβάσει πολλούς αγίους Πατέρες, θα είχαν συναντήσει την Ορθόδοξη διδασκαλία περί Αδάμ και Δημιουργίας, αλλά θα ερμήνευαν τα Πατερικά κείμενα μέχρι τώρα με τα μάτια της σύγχρονης επιστήμης και φιλοσοφίας, και έτσι θα είχαν καταστεί τυφλοί προς την αληθινή Πατερική διδασκαλία. Είναι επίσης αλήθεια πως η διδασκαλία περί του σώματος του Αδάμ και της υλικής φύσης του πρωτοδημιουργημένου κόσμου διατυπώνεται με μεγαλύτερη σαφήνεια και λεπτομέρεια από τους ύστερους Πατέρες με την εξέχουσα πνευματική ζωή τους, όπως ο Άγιος Συμεών ο Νέος Θεολόγος και ο Άγιος Γρηγόριος ο Σιναΐτης, τα δε κείμενα των Πατέρων αυτών δεν διαβάζονται ευρέως ούτε σήμερα, είτε στην Ελληνική είτε στα Ρωσικά, και πολλά από αυτά δεν υπάρχουν καν σε άλλες γλώσσες. (Μάλιστα, ορισμένα από τα αποσπάσματα που έχω παραθέσει από τον Άγιο Γρηγόριο τον Σιναΐτη έχουν μεταφραστεί λανθασμένα στην Αγγλική Φιλοκαλία.)

Με πολύ ενδιαφέρον παρατήρησα στην επιστολή σας πως παραθέσατε την σωστή Πατερική διδασκαλία, πως **«Η δημιουργία του Θεού, ακόμα και της αγγελικής φύσης, πάντοτε έχει – συγκριτικά με τον Θεό – κάτι το υλικό. Οι άγγελοι είναι ασώματοι σε σχέση με εμάς, τους βιολογικούς ανθρώπους. Αλλά σε σχέση με τον Θεό, είναι εξ' ίσου υλικά και ενσώματα πλάσματα»**

Η διδασκαλία αυτή, που εκτίθεται με πολλή σαφήνεια στους ασκητές Πατέρες όπως ο Άγιος Μακάριος ο Μέγας και ο Άγιος Γρηγόριος ο Σιναΐτης, μας βοηθά να κατανοήσουμε το «πνευματικό σώμα» με το οποίο θα ενδυθούμε στον μέλλοντα αιώνα, που θα είναι κάπως χοϊκό, εκ της γης, αλλά δεν θα έχει υγρασία ή τραχύτητα, όπως μας διδάσκει ο Άγιος Γρηγόριος ο Σιναΐτης. Επίσης μας βοηθά να κατανοήσουμε εκείνο το τρίτο στάδιο του σώματος, εκείνο που ο πρωτόπλαστος Αδάμ είχε πριν από την Πτώση. Παρομοίως, η διδασκαλία αυτή είναι ουσιώδης για να κατανοήσουμε την δράση των πνευματικών όντων, των Αγγέλων και των Δαιμόνων, ακόμα και στον παρόντα, φθαρμένο κόσμο. Ο μεγάλος Ρώσος Ορθόδοξος Πατήρ του 19^{ου} αιώνα, Επίσκοπος Ιγνάτιος Μπριανκάνινοφ, αφιερώνει ολόκληρο τόμο από το συλλογικό έργο του (τόμος 3^{ος}) στο θέμα αυτό, και στην σύγκριση της αυθεντικής Ορθοδόξου Πατερικής διδασκαλίας με την σύγχρονη Ρωμαιοκαθολική διδασκαλία, όπως κατατίθεται στις Λατινικές πηγές του 19^{ου} αιώνα. Το συμπέρασμά του είναι πως η Ορθόδοξη διδασκαλία στα ζητήματα αυτά – περί Αγγέλων και Δαιμόνων, Ουρανίου βασιλείας και κολάσεως, Παραδείσου – αν και μας έχει παραδοθεί μόνο εν μέρει από την Ιερά Παράδοση, παρά ταύτα είναι αρκετά ακριβής στο τμήμα εκείνο που μπορούμε να γνωρίζουμε, ενώ η Ρωμαιοκαθολική διδασκαλία είναι

εξαιρετικά ασαφής και ανακριβής. Ο λόγος της ασάφειας αυτής δεν είναι δύσκολο να εντοπισθεί: από τον καιρό που ο Παπισμός άρχισε να εγκαταλείπει την Πατερική διδασκαλία, σταδιακά παραδόθηκε στη επήρεια της κοσμικής γνώσης και φιλοσοφίας, πρώτα σε εκείνη των φιλοσόφων όπως ο Βαρλαάμ, και εν συνεχεία στην σύγχρονη επιστήμη. Ακόμα και στον 19^ο αιώνα, ο Ρωμαιοκαθολικισμός δεν είχε πλέον κάποια δική της διδασκαλία επάνω στα θέματα αυτά, αλλά είχε καταντήσει να αποδέχεται οτιδήποτε έλεγε η «επιστήμη» και η φιλοσοφία της.

Δυστυχώς, οι σημερινοί Ορθόδοξοι Χριστιανοί – και περισσότερο εκείνοι που έχουν σπουδάσει και σε «θεολογικές ακαδημίες» – έχουν ακολουθήσει τους Ρωμαιοκαθολικούς, και έχουν φτάσει στο ίδιο σημείο άγνοιας της Πατερικής διδασκαλίας. Γι' αυτό και οι Ορθόδοξοι ιερείς ακόμα, είναι εξαιρετικά αόριστοι όταν πρόκειται για την Ορθόδοξη διδασκαλία περί Αδάμ και τον πρωτοδημιουργηθέντα κόσμο, και τυφλά αποδέχονται οτιδήποτε πει η επιστήμη για τα θέματα αυτά. Είναι πολύ πιθανό η Ιερατική Σχολή Αγίας Τριάδος στο Jordanville της Νέας Υόρκης να είναι το τελευταίο εναπομείναν Ορθόδοξο σχολείο, όπου γίνεται προσπάθεια να διδάσκονται οι Άγιοι Πατέρες, όχι «ακαδημαϊκά» αλλά ως ζωντανά μέρη μιας ολόκληρης παράδοσης. Και είναι σημαντικό, πως ένας καθηγητής του Σχολείου αυτού, ο Δρ. I.M. Andreyev, ο οποίος είναι επίσης Δρ. Ιατρικής και Ψυχολογίας, έχει εκφράσει γραπτώς την ίδια ακριβώς ιδέα που έχω προσπαθήσει να μεταβιβάσω εδώ, και που μοιάζει να είναι πέρα από την κατανόηση εκείνων που προσεγγίζουν τους αγίους Πατέρες μέσα από την σοφία του κόσμου, αντί του αντιθέτου. Γράφει ο Δρ. Αντρέγιεφ:

Ο Χριστιανισμός ανέκαθεν θεωρούσε την τωρινή κατάσταση της ύλης ως αποτέλεσμα της πτώσης στην αμαρτία... Η πτώση του ανθρώπου άλλαξε ολόκληρη την Πλάση, ακόμα και την ίδια την δομή της ύλης, η οποία καταράστηκε από τον Θεό.. (Γένεση 3:17) («Scientific Knowledge and Christian Truth, [Επιστημονική Γνώση και Χριστιανική Αλήθεια]» στο Εθνικό Ημερολόγιο Αγίου Βλαδίμηρου, του έτους 1974, NY, σελ. 69)

Ο καθηγητής Αντρέγιεφ βρίσκει πως οι Bergson και Poincare έχουν λιγάκι αντιληφθεί την ιδέα αυτή στους σύγχρονους καιρούς, αλλά φυσικά μόνο οι Ορθόδοξοι Πατέρες μας μίλησαν για αυτό με σαφήνεια και κύρος.

Η αόριστη διδασκαλία περί Παραδείσου και Δημιουργίας από τον Ρωμαιοκαθολικισμό (και εκείνων των Ορθοδόξων Χριστιανών που βρίσκονται κάτω από Δυτική επήρεια στο ζήτημα αυτό) έχει βαθιές ρίζες, στο παρελθόν της Δυτικής Ευρώπης. Η Ρωμαιοκαθολική Σχολαστική παράδοση, ακόμα και στο ζενίθ της μεσαιωνικής της δόξας, ήδη δίδασκε μια ψεύτικη διδασκαλία περί ανθρώπου: μια διδασκαλία που αναμφίβολα άνοιξε τον δρόμο για την μετέπειτα αποδοχή του εξελικτισμού, πρώτα στην αποστατημένη Δύση, και μετά στα μυαλά των Ορθοδόξων Χριστιανών που είναι ανεπαρκώς ενήμεροι για την Πατερική τους παράδοση, και ως εκ τούτου έχουν βρεθεί κάτω από ξένες επιρροές. Μάλιστα η διδασκαλία του Θωμά Ακινάτη, αντίθετα με την Ορθόδοξη διδασκαλία, στην διδαχή περί ανθρώπου είναι αρκετά συμβατή με την ιδέα της εξέλιξης της οποίας εσείς είστε υπέρμαχος.

Ο Θωμάς Ακινάτης διδάσκει πως:

Στην κατάσταση της αθωότητας, το ανθρώπινο σώμα ήταν αφ' εαυτού του φθαρτό, αλλά μπορούσε να προστατευτεί από την φθορά, από την ψυχή. [Ξανά] Αρμόζει

στον άνθρωπο να γεννά απογόνους, εξ αιτίας του εκ φύσεως φθαρτού σώματος.

(Summa Theologica, I, Quest. 98, Art. 1)

Αλλού:

Στον Παράδεισο, ο άνθρωπος θα ήταν σαν άγγελος με την πνευματικότητα του νοός του, αν και με ζωώδη ζωή στο σώμα του. (του ιδίου, I, 98, 2) Το σώμα του ανθρώπου ήταν αδιάλυτο, όχι λόγω κάποιας εγγενούς δύναμης της αθανασίας, αλλά εξ αιτίας μιας υπερφυσικής δύναμης που δίδεται από τον Θεό στην ψυχή, που θα επέτρεπε την διατήρηση του σώματος από κάθε φθορά, φτάνει να παρέμενε το ίδιο υποταγμένο στον Θεό... Αυτή η δύναμη διατήρησης του σώματος από την φθορά δεν ήταν φυσικό ιδίωμα της ψυχής, αλλά δωρεά της χάριτος.... (του ιδίου, I, 97, 2) Λοιπόν είναι σαφές ότι μια τέτοια υποταγή του σώματος στην ψυχή, καθώς και των κατώτερων δυνάμεων στην λογική (όπως είχε ο Αδάμ μέσα στον Παράδεισο) δεν ήταν εκ φύσεως, αλλιώς, θα είχε παραμείνει και μετά από την αμαρτία (του ιδίου, I, 95, 1)

Τα τελευταία αυτά λόγια δείχνουν καθαρά πως ο Θωμάς Ακινάτης δεν γνώριζε πως η φύση του ανθρώπου είχε αλλάξει μετά από την παράβαση. Ξανά:

Η αθανασία της πρώτης κατάστασης βασιζόταν σε μια υπερφυσική δύναμη μέσα στην ψυχή, και όχι σε κάποια εγγενή προδιάθεση του σώματος. (του ιδίου, I, 97, 3)

Απέχει τόσο πολύ ο Θωμάς Ακινάτης από το αληθινό Ορθόδοξο όραμα του πρωτοδημιουργηθέντος κόσμου, ώστε να το αντιλαμβάνεται – όπως οι σύγχρονοι «Χριστιανοί εξελικτές» – αποκλειστικά από την οπτική γωνία αυτού του πεπτωκότος κόσμου. Έτσι, είναι αναγκασμένος να πιστεύει – σε αντίθεση με τις μαρτυρίες των Ορθοδόξων αγίων Πατέρων – πως ο Αδάμ οπωσδήποτε κοιμόταν στον Παράδεισο, (του ιδίου, I, 97, 3), και πως είχε και υλικά εκκρίματα – ένδειξη της φθοράς:

Μερικοί λένε πως στην κατάσταση της αθωότητας ο άνθρωπος δεν θα κατανάλωνε περισσότερη τροφή απ' όση του ήταν αναγκαία, για να μην υπήρχε οτιδήποτε περιττό. Αυτό όμως είναι παράλογο να υποτεθεί, όπως και το ότι δεν υπήρχαν υλικά εκκρίματα. Συνεπώς, υπήρχε η ανάγκη κένωσης των περιττών, αλλά μόνο όσα επέτρεπε ο Θεός ώστε να μην είναι ανάρμοστα. (του ιδίου, I, 97, 4)

Πόσο ευτελής είναι η άποψη εκείνων που προσπαθούν να κατανοήσουν την Δημιουργία του Θεού και τον Παράδεισο, όταν το σημείο της αφετηρίας τους είναι η καθημερινή τους παρατήρηση του παρόντος, ξεπεσμένου κόσμου! Συγκριτικά με το υπέροχο όραμα του Αγίου Σεραφείμ για το απρόσβλητο του ανθρώπου από τα στοιχεία μέσα στον Παράδεισο, ιδού την καθαρά μηχανιστική εξήγηση του Θωμά Ακινάτη για το ορθολογίστικο ερώτημα: ι συνέβη, όταν ένα σκληρό σώμα ήρθε σε επαφή με το μαλακό σώμα του Αδάμ;

Στην κατάσταση της αθωότητας, το σώμα του ανθρώπου μπορούσε να διαφυλαχτεί από τραυματισμό από ένα σκληρό σώμα, εν μέρει με την χρήση της λογικής του, προλαμβάνοντας εκείνο που θα ήταν βλαβερό, και εν μέρει δια της Θείας Πρόνοιας, η οποία τον διαφύλαττε κατά τέτοιον τρόπο, που τίποτε βλαπτικής φύσεως δεν μπορούσε να του συμβεί απρόοπτα. (του ιδίου, I, 97, 3)

Τελικά, ο Θωμάς Ακινάτης ο ίδιος δεν δίδασκε, όμως άλλοι Μεσαιωνικοί Σχολαστικοί (William of Auxerre, Alexander of Hales, Bonaventure κ.α.) δίδαξαν τα θεμέλια των σημερινών «Χριστιανικών εξελικτικών» απόψεων περί της δημιουργίας τους ανθρώπου:

Ο άνθρωπος δεν δημιουργήθηκε μέσα στην Χάρη, αλλά η Χάρη του δωρήθηκε αργότερα, πριν από την αμαρτία. (Θωμάς Ακινάτης, *Summa Theologica*, I, 95 1)

Εν ολίγοις: σύμφωνα με την Ορθόδοξη διδασκαλία, η οποία προέρχεται από Θεία ενόραση, η φύση του Αδάμ στον Παράδεισο ήταν διαφορετική από την τωρινή ανθρώπινη φύση, και του σώματος, και της ψυχής, και αυτή η υπερυψωμένη φύση είχε τελειοποιηθεί από την Χάρη του Θεού. Όμως σύμφωνα με την Λατινική διδασκαλία, η οποία βασίζεται σε ορθολογικά συμπεράσματα από την τωρινή πεπτωκυία δημιουργία, ο άνθρωπος είναι εκ φύσεως φθαρτός και θνητός, όπως είναι σήμερα, και η κατάστασή του μέσα στον Παράδεισο ήταν ένα εξαιρετικό, υπερφυσικό δώρο.

Παρέθεσα όλα αυτά τα κείμενα από μια ετερόδοξη πηγή, όχι για να διαπληκτιστώ για τις λεπτομέρειες της ζωής του Αδάμ στον Παράδεισο, αλλά απλώς για να δείξω πόσο διαβρώνει κανείς την θαυμάσια Πατερική εικόνα του Αδάμ και του πρωτοδημιουργηθέντος κόσμου, όταν την προσεγγίζει με την σοφία αυτού του πεπτωκότος κόσμου. Ούτε η επιστήμη, ούτε η λογική μπορούν να μας πούνε το παραμικρό για τον Παράδεισο, και όμως, πολλοί Ορθόδοξοι Χριστιανοί νοιώθουν τόσο δέος για την σύγχρονη επιστήμη και την ορθολογική της φιλοσοφία, που αληθινά φοβούνται να διαβάσουν στα σοβαρά τα πρώτα κεφάλαια της Γένεσης, γνωρίζοντας πως οι σύγχρονοι «σοφοί» βρίσκουν τόσα πράγματα εκεί μέσα που είναι «αμφίβολα» ή «μπερδεμένα» ή χρειάζονται «επανερμηνεία» ή πως μπορεί κανείς να αποκτήσει την «ρετσινιά» πως είναι «Φονταμενταλιστής» αν τολμήσει να διαβάσει το κείμενο απλά, «όπως έχει γραφτεί», όπως το διάβασαν όλοι οι άγιοι Πατέρες.

Το ένστικτο του απλού Ορθοδόξου Χριστιανού είναι υγιές, όταν αντιδρά με απέχθεια στην «εξεζητημένη», μοντέρνα άποψη πως ο άνθρωπος κατάγεται από ένα πίθηκο ή κάποιο άλλο κατώτερο πλάσμα, ή ακόμα (όπως διατείνεστε) πως ο Αδάμ πιθανόν να είχε σώμα πιθήκου. Ο Άγιος Νεκτάριος Πενταπόλεως πολύ ορθά εξέφρασε την δικαία οργή του εναντίον εκείνων που προσπαθούν να «αποδείξουν πως ο άνθρωπος είναι ένας πίθηκος, από τον οποίο καυχώνται πως κατάγονται». Αυτή είναι η άποψη της Ορθοδόξου αγιότητας, η οποία γνωρίζει πως η δημιουργία δεν είναι τόσο μοντέρνα όσο την περιγράφουν οι σοφοί άνθρωποι με την μάταια φιλοσοφία τους, αλλά όπως την αποκάλυψε ο Θεός στον Μωυσή, «όχι εν αινίγματι», και όπως οι άγιοι Πατέρες το είδαν εν οράματι. Η φύση του ανθρώπου είναι διαφορετική από την φύση του πιθήκου, και δεν έχει ποτέ αναμικθεί μ' αυτήν. Αν ο Θεός, για χάρη της ταπείνωσής μας, είχε επιθυμήσει να προβεί σε μια τέτοια μίξη, οι άγιοι Πατέρες – που έβλεπαν την σύσταση των ορατών πραγμάτων σε Θεϊκές οράσεις – θα το γνώριζαν.

Πόσο ακόμα θα παραμένουν αιχμάλωτοι οι Ορθόδοξοι Χριστιανοί, στην μάταια αυτή Δυτική φιλοσοφία; Πολλά λέγονται για την «Δυτική αιχμαλωσία» της Ορθοδόξου θεολογίας στους πρόσφατους αιώνες. Πότε θα συνειδητοποιήσουμε πως είναι μια πολύ πιο δραστική «Δυτική αιχμαλωσία», στην οποία ο κάθε Ορθόδοξος Χριστιανός βρίσκεται εγκλωβισμένος σήμερα – ένας αβοήθητος αιχμάλωτος του «πνεύματος της εποχής», του επικρατούντος ρεύματος της κοσμικής φιλοσοφίας, που έχει απορροφηθεί από τον ίδιο τον αέρα που αναπνέουμε, σε μια αποστατημένη κοινωνία που μισεί τον Θεό; Ο Ορθόδοξος Χριστιανός που δεν πολεμά συνειδητά εναντίον της μάταιας φιλοσοφίας αυτού του αιώνα, την αποδέχεται απλά μέσα του, και είναι συμφιλιωμένος μαζί της

επειδή η δική του κατανόηση της Ορθοδοξίας είναι διαστρεβλωμένη, δεν συμβαδίζει με τα Πατερικά πρότυπα.

Ο εκλεπτυσμένος, κοσμικά μορφωμένος καγχάζει όταν αποκαλούν την εξέλιξη «αίρεση». Είναι αλήθεια, η εξέλιξη δεν είναι αίρεση με την στενή έννοια του όρου, όπως δεν είναι και ο Ινδουισμός αίρεση. Αλλά όπως ο Ινδουισμός (με τον οποίο πράγματι συγγενεύει, και που πιθανότατα να επηρέασε την ανάπτυξη της), ο εξελικτισμός είναι μια ιδεολογία βαθύτατα ξένη προς την διδασκαλία του Ορθόδοξου Χριστιανισμού, και εμπλέκει τον άνθρωπο σε τόσες λανθασμένες διδαχές και συμπεριφορές, που θα ήταν απείρως καλύτερα αν ήταν μια απλή αίρεση και έτσι να εντοπιστεί πιο εύκολα και να καταπολεμηθεί. Ο εξελικτισμός είναι στενά δεμένος με ολόκληρη την αποστατημένη νοοτροπία της σάπιας «Χριστιανοσύνης» της Δύσης. Είναι ένα όχημα για ολόκληρη την «νέα πνευματικότητα» και την «νέα Χριστιανοσύνη», με το οποίο ο διάβολος τώρα προσπαθεί να καταποντίσει τους τελευταίους αληθινούς Χριστιανούς. Προσφέρει μια εναλλακτική εξήγηση της Δημιουργίας από εκείνη των αγίων Πατέρων. επιτρέπει σε ένα Ορθόδοξο Χριστιανό που βρίσκεται κάτω από την επήρειά της να διαβάζει τις Ιερές Γραφές και να μην τις κατανοεί, «προσαρμόζοντας» αυτόματα τα κείμενα μέχρι να ταιριάξουν με την δική του προκατειλημμένη φιλοσοφία για την φύση. Η αποδοχή της δεν μπορεί παρά να προϋποθέτει και την αποδοχή εναλλακτικών εξηγήσεων άλλων τμημάτων Θεϊκών αποκαλύψεων, την αυτόματη «προσαρμογή» άλλων Γραφικών και Πατερικών κειμένων για να ταιριάξουν με την μοντέρνα «σοφία».

Πιστεύω πως βάσει των αισθημάτων σας για την Δημιουργία του Θεού, όπως την περιγράφετε στην επιστολή σας, είστε Ορθόδοξος. Όμως γιατί αισθάνεστε πως πρέπει να διαβρώσετε αυτό το αίσθημα με την μοντέρνα σοφία, και να δικαιολογείτε αυτή την νέα ιδεολογία που είναι τόσο ξένη προς την Ορθοδοξία; Γράψατε τόσο συγκινητικά «εναντίον της ψεύτικης ένωσης» – πόσο λαχταρούμε να γίνετε τώρα εξ ίσου μεγάλος ζηλωτής «εναντίον της ψεύτικης σοφίας», και να πείτε στους Ελληνόφωνες Ορθόδοξους Χριστιανούς (που έχουν αποδεχθεί αυτή την νέα διδασκαλία υπερβολικά ανεξέταστα) πως η μόνη σοφία προέρχεται από τους αγίους Πατέρες, και οτιδήποτε την αντικρούει, είναι ψέμα, έστω και αν αυτοαποκαλείται «επιστήμη».

Ζητώ ταπεινά συγγνώμη, αν κάτι που είπα φαίνεται σκληρό. Προσπάθησα μόνο να μιλήσω την αλήθεια, όπως την βλέπω στους αγίους Πατέρες. Αν έχω κάνει λάθη στις παραπομπές μου από τους αγίους Πατέρες, σας παρακαλώ να τα διορθώσετε, όμως να μην αφήσετε τυχόν μικρά λάθη να σας εμποδίσουν να δείτε αυτά που προσπαθώ να σας πω. Θα μπορούσα να σας πω πολλά περισσότερα επί του θέματος, όμως θα περιμένω την απάντησή σας πριν το κάνω. Πάνω απ' όλα, είναι διακαής πόθος μου να διακρίνουμε – εσείς και εμείς – την Πατερική διδασκαλία επί του θέματος αυτού, που είναι τόσο σημαντικό για ολόκληρη την Ορθόδοξη κοσμοθεωρία. Παρακαλώ για τις προσευχές σας, για την Αδελφότητά μου και για μένα.

Για περισσότερες λεπτομέρειες επί των θεμάτων αυτών, διαβάστε το βιβλίο [Genesis and Early Man: The Orthodox Patristic Understanding](#), (Η Γένεσις και ο Πρώιμος Άνθρωπος: Μια Ορθόδοξη Πατερική Κατανόηση) – του πατρός Σεραφείμ Ρόουζ. Εισαγωγή του Phillip E. Johnson. Αυτό το πολυπόθητο βιβλίο παρουσιάζει την άχρονη διδασκαλία των Αγίων Πατέρων για την προέλευση της ζωής και του ανθρώπου, και συγκρίνει αυτήν την διδασκαλία με την σύγχρονη μυθολογία της εξέλιξης. Συμπεριλαμβάνει ένα Ορθόδοξο

Πατερικό σχολιασμό για την Γένεση, την επιστολή του π.Σεραφείμ προς τον Δρ. Αλέξανδρο Καλόμοιρο. Το βιβλίο αυτό σύντομα θα κυκλοφορήσει και στα Ελληνικά από τις εκδόσεις «ΜΥΡΙΟΒΙΒΛΟΣ».

http://www.orthodoxinfo.com/phronema/evolution_frseraphim_kalomiros.aspx

Μετάφραση: Κ.Ν.